Dit blad ligt ter raadpleging en lezing op de leestafels der Oost- en West-Indische Mailbooten en der voornaamste Sociëteiten, Hotels, Café's en Leesinrichtingen, zoowel hier te lande als in Oost- en West-Indië.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel H. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:
HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG
INLICHTINGENDIENST . . . . } TELEF. 4519. POSTGIRO 14574

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd en gezonden aan de Redactie, HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD"
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG. - TELEFOON 4519. - POSTGIRO 14574

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich in Nederl. tot den Administr.: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519. Postgiro 14574, in Ned.-Indië tot den Hoofdvertegenw. te SOEMENEP (Madoera) Mr. K. FAUSER. Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20. Tel. Interc. 1987*. Postgiro No. 17260, beiden DEN HAAG.

DEN LEDEN wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering hiervan ten spoedigste mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, Heulstraat 17, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger. den Heer Mr. K. FAUSER, Soemenep (Madoera).

De 25-jarige herdenking van het bestaan der Vereeniging „Oost en West".

Redevoeringen, uitgesproken door den waarnemenden Voorzitter, de heer R. Zuyderhoff en den Secretaris, de heer F. H. A. v. d. Brugh, in de feestelijke bijeenkomst op 3 Mei 1924 in het Restaurant „De Twee Steden, Buitenhof, Den Haag.

Excellenties. Mijnheer de Burgemeester van 's-Gravenhage.

En gij allen Dames en Heeren die deze bijeen-

Mevr. G. van Zuylen—Tromp
Douair. van Beresteijn
Oprichtster der Vereeniging

komst met Uwe tegenwoordigheid hebt willen vereeren, namens het bestuur van de vereeniging Oost en West heet ik U allen welkom, hartelijk welkom en betuig U onzen dank voor Uwe komst.

Zeer geachte toehoorders.

Het is voor de vereeniging Oost en West heden een feestdag. Een feestdag evenwel — ik haast mij dit er bij te voegen — over welken toch een schaduw is gevallen, doordat onze Hooggeachte Voorzitter, de Heer Mr. Sonneveld, door droeve omstandigheden weerhouden is in ons midden te zijn. Hij heeft mij verzocht heden zijne taak over te nemen, hetgeen ik dan nu doe onder betuiging van leedwezen, dat wij bij deze gelegenheid zijn warm en welsprekend woord moeten missen.

Waarom is ons deze dag een feestdag? De vereeniging Oost en West mag heden herdenken dat zij vijf en twintig jaren geleden is gesticht, dat deze eerste kwart eeuw van haar bestaan niet zonder beteekenis is geweest en dat zij bij de intrede van een volgend tijdvak gezond en krachtig haar arbeid kan voortzetten.

Er zijn er onder U, wien de derde Mei 1899 nog helder voor den geest zal staan en hierbij denk ik dan wel vóór allen aan U Mevrouw van Beresteyn, aan U, die met wijlen Uwen Echtgenoot, den Kolonel van Zuylen, de vereeniging hebt opgericht. Deze dag moet voor U wel zijn een heel gedenkwaardige datum, niet enkel om dien geboorte-dag, doch ook om de verstreken levensjaren der vereeniging, en wij zijn overtuigd, dat wanneer U dit tijdperk van een kwart-eeuw overziet, een gevoel van groote voldoening U moet vervullen. De vereeniging Oost en West werd een belangrijk deel van Uw levenswerk. Meer behoef ik niet te zeggen.

Mevrouw Van Beresteyn, na een woord van eerbiedige hulde, gewijd aan de nagedachtenis van den mede-oprichter Kolonel van Zuylen, aanvaarde U ons aller welgemeenden gelukwensch.

Dames en Heeren,

Het kan niet anders of bij een herdenkingsdag als deze dringen zich herinneringen en beschouwingen op van onderscheiden aard. Ik zal daarover niet uitweiden, te minder wijl zoo aanstonds onze secretaris een schets in vogelvlucht zal geven van het ontstaan en het vijf en twintigjarig bestaan onzer vereeniging.

Doch laat mij even mogen stilstaan bij de jaren der eeuw-wisseling, toen ook het Alg. Ned. Verbond geboren werd. Mag men niet in het ontstaan van beide vereenigingen een gelukkige opleving eener nationale gedachte, een krachtige en gezonde uiting van het nationaal bewustzijn zien? En daarnaast ziet men de ontwikkeling van Indië economisch en staatkundig, die in zekeren zin nog pas in haren aanvang staat en een wijd verschiet toont. Ik stip slechts aan en treed niet in verdere beschouwingen daaromtrent, noch omtrent de taak, die de vereeniging Oost en West nog zal kunnen vervullen, vooral als ze er in slagen mag zich wijder en krachtiger te vertakken en op grooter schaal belangstelling voor zich en haren arbeid mag bekomen dan haar tot dusver nog betoond werd. Aan de versterking van den band tusschen Nederland en het grondgebied over zee, het doel der vereeniging, ligt toch een denkbeeld ten grondslag, dat veel talrijker aanhangers niet alleen, doch medewerkers tevens, behoorde te hebben.

Ik mag en kan mij niet onttrekken aan den plicht voor het minst twee figuren U voor den geest te roepen, aan wie de vereeniging groote verplichtingen heeft en wier nagedachtenis bij ons steeds in hooge eere zal blijven, namelijk Bakhuizen van den Brink en Mevrouw ten Bosch-Bosscher.

Bakhuizen van den Brink was jarenlang Voorzitter en de ziel van Oost en West; Mevrouw ten Bosch — heeft van de oprichting af tot haar verscheiden, einde 1922, als bestuurslid hare beste krachten aan de vereeniging gegeven. Hoe gaarne hadden wij ook hen hier gezien — het heeft niet mogen zijn. Beiden, Eere-Voorzitter en eere-lid, zijn ongeveer een jaar geleden de eeuwige ruste ingegaan.

Alvorens het woord aan onzen Secretaris te geven, heb ik mij te kwijten van eene taak waarvoor ik Uwe welwillende aandacht moge inroepen. Toen het aanstaande vijf en twintig-jarig bestaan onzer vereeniging in de ten vorigen jare gehouden algemeene vergadering aan de orde kwam, was men eenparig van meening dat de derde Mei 1924 niet onopgemerkt mocht voorbijgaan en werd het hoofdbestuur gemachtigd om de wijze waarop die herdenking zou plaats hebben, vast te stellen. Allereerst besloot dit Bestuur tot het houden van deze bijeenkomst en eenstemmig was ook zijne meening dat een blijvend aandenken de heugenis aan dezen dag zou moeten bewaren. En toen het voorstel werd gedaan om als aandenken een eerepenning, een gouden Oost en West-medaille, in te stellen e

die bij bijzondere aanleiding en voor de eerste maal uit te reiken in deze bijeenkomst aan personen die ten opzichte van het doel onzer vereeniging zich bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt, toen volgde ook op dit punt volkomen overeenstemming.

Mevrouw van Beresteyn! Sta mij toe nogmaals het woord tot U te richten. Het feit dat U oprichtster zijt geweest onzer vereeniging, dat U eerst als presidente, daarna in andere functiën, gedurende al die jaren doorloopend Uwe krachten aan de vereeniging hebt gegeven, dat feit ontslaat mij van elke verdere toelichting. Als eerste van hen die in aanmerking komen voor de gouden Oost en West-medaille heb ik de eer U haar namens de vereeniging aan te bieden.

Ik wend mij thans tot den mede hieraanwezige, dien wij gemeend hebben eveneens de eerepenning te mogen aanbieden en wiens tegenwoordigheid hoogelijk gewaardeerd wordt. Tot U Dr. Janssen, waarnemend Voorzitter van de Kon. Vereeniging het Koloniaal Instituut. Niet om die functie alleen hebben wij U uitverkoren, schoon Uwe verdiensten jegens het Instituut onze keuze reeds ruimschoots zou rechtvaardigen, maar ook om Uwe in andere functiën steeds betoonde groote belangstelling voor de bevolking ginds, inzonderheid met betrekking tot haar hygiënisch welzijn en daardoor tot haar economische welvaart, waarmede gij die bevolking aan Nederland hebt verplicht en den band tusschen Nederland en Indië versterkt.

Laat mij hiermede volstaan, het zou U niet aangenaam zijn indien ik Uwe verdienste verder uitmat. Wil, Hooggeachte Heer Janssen, dezen eerepenning aanvaarden als een bescheiden erkenning onzerzijds van wat gij tot stand bracht.

En vervolgens Dames en Heeren, noodig ik U uit U in gedachte te verplaatsen naar Java, waar, te Magelang, een man arbeidt en zich ganschelijk geeft aan welhaast het schoonste werk waaraan men zich geven kan, aan dat der toegepaste menschlievendheid. Gij allen kent hem persoonlijk of bij naam: Pa van der Steur. Ook te zijnen aanzien is het overbodig U omstandig de beweegredenen te ontvouwen welke ons ertoe geleid hebben hem onzen eerepenning toe te kennen. Toch wil ik iets van hem en zijn levenswerk zeggen. In 1892 in Indië gekomen, opende hij te Magelang het Oranje-Nassau-gesticht, waarin worden opgenomen verlaten en verwaarloosde kinderen van Europeeschen landaard zoomede Amboneesche weeskinderen, terwijl de stichting ook is opengesteld voor regeeringspupillen en Pro-Juventute kinderen. Voor alle deze sociaal misdeelden, waarvan hij doorloopend een zeshonderdtal onder zijn hoede heeft en die hij, daarin bijgestaan door zijn echtgenoote, tot nuttige leden der maatschappij opleidt, is hij een vaderlijk vriend. De omgang van hem en zijne echtgenoote met de kinderen is voorbeeldig, hun zedelijke invloed groot. Ook deze keuze, ik ben er zeker van, heeft U aller volle instemming.

Zeer geachte toehoorders.

Ik geef thans het woord aan den Secretaris voor een *kort overzicht der geschiedenis onzer vereeniging*. Heeft hij dit beëindigd, dan hoop ik nog een oogenblik op Uw gehoor te mogen rekenen voor mijn slotwoord.

Hierna sprak de secretaris als volgt:

Het was op een schoonen Meidag — den 3den van die maand — in 1899, dat in Diligentia hier ter stede een vijftigtal dames en heeren bijeenkwamen, die formeel tot de oprichting der Vereeniging besloten, haar den naam gaven van *„Oost en West"* en na eenige wijziging de ontworpen Statuten vaststelden.

Dit is een zinnetje letterlijk overgenomen uit het eerste jaarverslag. Aan die bijeenkomst in Diligentia was evenwel het een en ander voorafgegaan en wederom moge hier een volzin uit dat 1e jaarverslag volgen:

„In het begin van het jaar 1899 werd in het „Haagsche Vaderland" een ingezonden stuk opgenomen van „een Vriend van Indië", waarbij deze „de dames, die in de Indische Afdeeling der Tentoonstelling van Vrouwenarbeid den grondslag „hadden gelegd tot zooveel goeds in het belang van „Nederland's Overzeesche bezittingen, opriep tot „blijvende samenwerking. Aan allen, die met hem „instemden, werd verzocht om door een korte mededeeling aan het Bureau van „Het Vaderland" daarvan te doen blijken. Van de deelneming zou het „doen van verdere voorstellen afhangen."

De stem van den „Vriend van Indië" kreeg wel

G. E. V. L. van Zuylen
Oprichter der Vereeniging.

wat meer gehoor dan die van zijn klassieken lotgenoot in de woestijn, maar heel veel bijval mocht zijn oproep niet vinden. Althans zoo luidde zijn klacht. Maar hij mocht dan versagen, er waren er anderen, die het denkbeeld niet loslieten, zijne taak tot de hunne maakten met het gevolg, dat de zooeven genoemde bijeenkomst, waarin de Vereeniging „Oost en West" tot stand kwam, plaats vond. Het ligt buiten het bestek van dit overzicht om meer dan strikt noodzakelijk is, nu nog te gewagen van de Tentoonstelling van Vrouwenarbeid destijds hier in Den Haag gehouden en waarvan menig Uwer nog heugenis heeft, maar, daar binnen ligt de vermelding van het feit, dat, zoo niet de wieg zelve der Vereeniging, dan toch de teekening voor die wieg op het terrein van die tentoonstelling ontworpen is. En het is vrouwenarbeid geweest, welke van meet af aan, doel en streven der Vereeniging in sterke mate, en veeltijds heilzaam, heeft beïnvloed.

Was alzoo op dien gedenkwaardigen 3den Mei van 1899 de oprichting van „Oost en West" een voldongen feit geworden, de moeilijkheden, verbonden aan de practische uitvoering van het program, dat men zich gesteld had, ze lagen opgestapeld en men zag ze, als een berg, voor oogen. Het doel vindt men in de Statuten, — welke later meermalen gewijzigd zijn, — aanvankelijk aldus

omschreven: „de bevordering der belangen van „allerlei aard van hen die naar Nederlandsch Oost- „of West-Indië vertrekken, daar verblijf houden, of „na er te hebben gewoond, zich tijdelijk dan wel „voor goed in Europa vestigen."

De bevordering der belangen van *allerlei* aard! Voorwaar geen kleinigheid, men denke hierover niet gering. Maar evenmin over den ijver, de toewijding van dat eerste Bestuur, dat voor geene moeilijkheden terugdeinsde, dat tegen stroom en wind in, somtijds, koers bleef zetten naar de breede wateren, welke het voor zich zag.

Een zijner eerste daden was de benoeming van vijf Commissiën. De eerste Commissie zou raad geven omtrent hôtels, pensions, huisvesting, inrichting, werkkring, medische hulp, inkoopen enz. aan Indische families, die zich in het Vaderland kwamen vestigen.

De tweede den weg wijzen tot plaatsing van kinderen, die men voor opvoeding en onderwijs uit Indië naar Europa zendt of die naar Indië terugkeerende ouders, in Europa willen achterlaten, gepaard aan een voortdurend toezicht houden over het lot hunner kinderen.

De derde: inlichtingen geven aan hen, die naar Indië willen en trachten werk te zoeken voor hier vertoevende Indiërs — een soort van arbeidsbeurs.

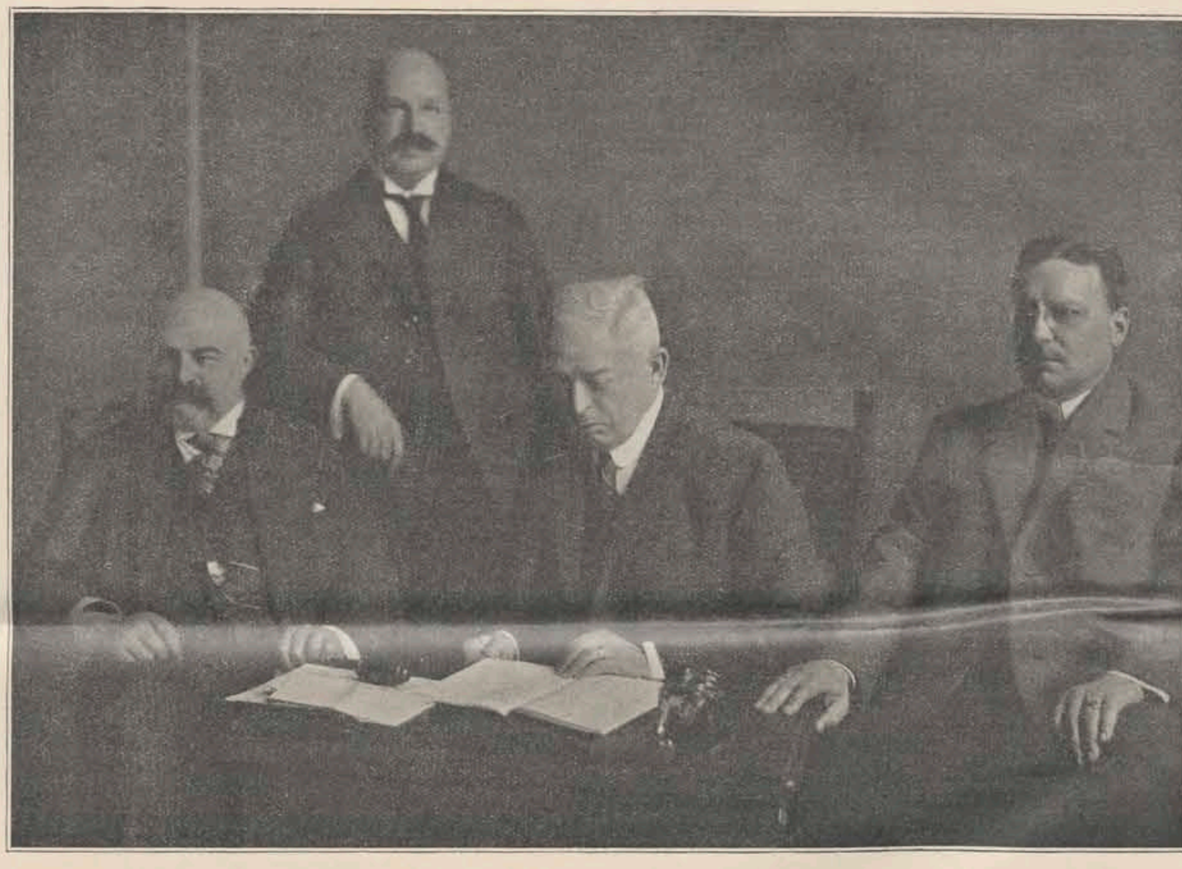
Aan de vierde Commissie — een hoogst belangrijke, wijl zij de verzorging van het Orgaan voor hare rekening kreeg, waarover straks meer — werd opgedragen de verspreiding van populaire kennis op allerlei gebied, omtrent onze Indische bezittingen, vooral in woord als in geschrift, (voor het bezigen van de woorden „bezittingen en koloniën", die nu „taboe" zijn, moge ook voor het vervolg Uwe toegevendheid worden ingeroepen).

En de vijfde Commissie was die, welke ten doel had de bevordering der Indische Nijverheid en Kunstnijverheid, eerlang ook Huisvlijt in beide de Indiën. Deze laatste Commissie splitste zich, wegens haren omvang, in twee hoofddeelen, één voor Oost- en één voor West-Indië.

Met deze Commissiën, welke in den loop der jaren wijziging ondergingen of werden aangevuld, waren de hoeksteenen voor het gebouw van „Oost en West" gelegd.

Voorts stelde men geleidelijk correspondentschappen in op verschillende plaatsen des lands, zoo in Amsterdam, Apeldoorn, Arnhem, Breda, Deventer, Den Haag, Groningen, Haarlem, Leiden, Nijmegen, Rotterdam en Utrecht, alle welke weldra zouden worden omgezet in afdeelingen, ook in Oost- en West-Indië, terwijl de oorspronkelijke correspondentschappen voor kleinere plaatsen werden aangewezen en allengs daar gevestigd.

Het Dagelijksch Bestuur

F. H. A. v. d. Brugh, Secr.-Penningm. Mr. W. Sonneveld, Voorzitter. R. Zuyderhoff, Onder-Voorzitter. F. van Peski, Lid Dag. Bestuur.

Naarmate de Vereeniging groeide — en daarover viel in den eersten tijd niet zoo te klagen — kwam als vanzelf meermalen de wensch tot uiting naar een eigen Vereenigingslokaal en naar een eigen Orgaan, waar men zich in beide opzichten, tot nog toe had moeten behelpen, zij het dan dat men voor de hoogst welwillend aangeboden hulp ten zeerste erkentelijk was. Die wenschen gingen niet zoo voetstoots in vervulling — ook „Oost en West" heeft de kinderziekten moeten doormaken — maar toch, betrekkelijk spoedig, konden ze worden verwezenlijkt. Ze waren volkomen begrijpelijk en gerechtvaardigd, waar, lettende op het omschreven doel der Vereeniging redelijkerwijze mocht verwacht worden, dat hier, maar ook in Oost en West een krachtig vereenigingsleven zou ontstaan, dat, in het algemeen, het ledental sterk zou aanzwellen, waarvoor men hier, in Den Haag, de zetel der vereeniging, gereed moest zijn.

Men zag vooruit, dat was goed. Of men goed zag! Grootere en meer practische belangstelling van Nederlanders voor de Indiën, van de Indiërs voor Nederland, en als gevolg daarvan hoogere geestelijke ontwikkeling en verheffing, ziedaar wat de jonge vereeniging zich voorstelde te zullen bereiken.

En ook mocht zij, omdat ze krachtig aanpakte, belangstelling ontmoeten, ongetwijfeld, maar die algemeene, welke verwacht werd, bleef uit, is uitgebleven tot op den huidigen dag. Zoo staat de zaak.

Heeft men zich uit het voorafgaande een voorstelling kunnen maken van hetgeen door de jonge Vereeniging in den aanvang werd verricht, de instelling van verschillende Commissiën, de vestiging van afdeelingen en correspondentschappen, ze opende daarbij nog hier in Den Haag een leeszaal en een Indisch Restaurant.

De eerste, de leeszaal is in tegenstelling met de laatste een blijvende instelling geworden en wordt door tot oordeelen bevoegden zeer geprezen.

Maar boven dit alles uit ging de oprichting van een eigen Orgaan, het Koloniaal Weekblad, dat eerst om de 14 dagen, daarna voor goed wekelijks verscheen. Met onthouding van personeele, politieke en godsdienstige quaesties stelde het blad zijne kolommen beschikbaar voor het verspreiden van populaire kennis omtrent de Indiën onder gansch het volk, waarvoor belangstelling en daardoor gelegenheid gekweekt werd tusschen Nederland hier en ginds. Het „Koloniaal Weekblad" in zijn tegenwoordigen vorm, is U allen bekend. Naast deze hoofdverrichtingen mochten de nevenzaken niet uit het oog verloren worden en bleef men die gestadig behartigen.

Lezingen over Indische onderwerpen, volksvoordrachten, tentoonstellingen, zelfs buitenlands, werden georganiseerd, aansluiting gezocht bij instellingen waarbij de Koloniën betrokken waren, prijsvragen uitgeschreven, films aangekocht al dan niet voor gezamenlijke rekening met andere vereenigingen (o.a. in latere dagen de Suriname-film met het Algemeen Nederlandsch Verbond) enz. En propaganda maken, ook persoonlijke propaganda, was en bleef steeds het parool, zelfs zoo, dat daarvoor, later, een speciale Commissie werd benoemd.

Toen, in het begin dezer eeuw het spook van den hongersnood op Java dreigde als gevolg van de hooge rijstprijzen was het de toenmalige Presidente van het Hoofdbestuur, Mevr. v. Beresteyn, die in de pers een oproep richtte tot het Nederlandsche Volk met het gevolg dat dank zij de medewerking van de bladen, van de afdeelingen en correspondentschappen der Vereeniging, een som van ƒ 15.000.— werd ingezameld en beschikbaar gesteld ten behoeve onzer noodlijdende bruine broeders en zusters. En toen, enkele jaren daarna, ongunstige berichten inkwamen uit de West stond men andermaal gereed om, met andere vereenigingen, den nood te lenigen der nooddruftige bevolking van Aruba en Bonaire, ten wier behoeve een bedrag van circa ƒ 9000.— kon worden afgedragen.

Deze laatste gestie legde den grondslag tot de oprichting van de thans nog bestaande West-Indische Commissie, welke zich ten doel stelt het behartigen van de belangen van de Nederlandsch West-Indische Koloniën overeenkomstig de statuten der Vereeniging.

9 Januari 1904 was een bijzondere datum in onze vereeniging, wijl toen de Commissie tot bevordering der Ind. Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt hare inspanning bekroond zag door de opening van het Tentoonstellings- en Verkooplokaal „Boeatan" op de Plaats alhier, dat zooals van algemeene bekendheid is, sindsdien verhuisd is naar de Heulstraat 19, waarheen behalve vele totoks, alle Indischen hunne schreden richten, hetzij voor bezichtiging of aankoop van de in het magazijn smaakvol geëtaleerde voorwerpen, dan wel om zich te vergasten aan overheerlijke thee of wel zich het verhemelte te streelen met de wel toebereide Indische spijzen en dranken.

1904 was ook het jaar waarin H.M. Koningin Emma en met haar het geheele Nederlandsche volk, Hare komst in Nederland herdacht; ter eere van dit zilveren jubileum bood Oost en West H. M. een Hulde-Album aan, verlucht door afbeeldingen en met bijdragen van meerendeels vooraanstaande personen op koloniaal gebied. En vóór het jaar ten einde was richtte de vereeniging zich tot den Minister van Binnenlandsche Zaken met een adres — niet het eenige dat gedurende het 25-jarig bestaan der Overheid in 't belang van Nederland en Indië werd aangeboden — waarvan de strekking genoegzaam wordt aangegeven in de 1e alinea, aldus luidende:

„De Vereeniging „Oost en West" die zich tot hoofddoel stelt de belangstelling in Nederland's Koloniën en bezittingen bij het gansche volk, in alle rangen en standen der Maatschappij op te wekken en sedert ettelijke jaren er naar streeft om, door het verspreiden van populaire kennis tot dat doel te geraken, is door hare ervaring tot de overtuiging gekomen dat de hooge mate van onkunde, waarin de groote meerderheid der Nederlanders verkeert wat betreft land en volk van Oost- en West-Indië, onmogelijk zal zijn te bestrijden zonder aanmerkelijke verbeteringen in het Onderwijs dat aan de jeugd en de jongelingschap in de Indische land- en volkenkunde wordt gegeven."

Dit thema was in het adres toegelicht en de weg tot verbetering in concreete voorstellen, neergelegd.

Het jaarverslag over 1905 vangt aldus aan:

„Weemoed vervult ons bij den terugblik op het laatste vereenigingsjaar; den 20sten Augustus 1905 toch, ontviel aan Oost en West, haar stichter, de man die steeds met onverdroten ijver, met hart en ziel zijn beste gaven — en die waren vele, zoowel van geest als van gemoed — wijdde aan de bevordering der belangen van Nederlandsch Oost- en West-Indië aan het doel der Vereeniging."

Ik noem geen naam; hij is op Uw aller lippen.

Met de gebeurtenis van het overlijden van den Stichter teekent zich een mijlpaal af in de geschiedenis van Oost en West. Edoch, het leven stelt zijn onverbiddelijken eisch van voortgang; ook hij mocht niet onmisbaar zijn, zijn taak zou in andere handen overgaan, maar op dit zilveren lustrumfeest herdenkt de gansche vereeniging hem, in eerbiedige hulde......

Tot de instellingen welke naast Boeatan de vereeniging naar buiten bekend gemaakt heeft en nog maakt, behoort het Informatie-bureau, tot welks oprichting reeds lang was besloten, wijl de behoefte zich had doen gevoelen om die personen welke een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, met raad en daad bij te staan, terwijl het, in ruimer zin, ook voorlichting verstrekt op elk gebied aan hen die uit Indië herwaarts komen, of die in 't algemeen aanraking met Indië zoeken.

Groot gewicht ontleent dat bureau aan de verzorging der uitgave van de alom bekende boekwerkjes, welke zoozeer bijdragen tot de verspreiding van populaire kennis omtrent gindsche gewesten.

Zoo was geleidelijk de grond gelegd voor de Organen welke de Vereeniging noodig had om goed te kunnen werken en kon zij dan ook aanleiding vinden om, toen in 1909 het tien-jarig bestaan werd herdacht, een feestnummer van het Koloniaal Weekblad uit te geven. Den leden werd bij die gelegenheid bovendien aangeboden een afzonderlijke uitgave van de Rede welke in 1908 door Prof. Dr. J. H. Kern was uitgesproken op het Taalkundig Congres te Leiden: „Het Nederlandsch in Nederl. Indië."

Voor een feestnummer bestond te meer reden waar in datzelfde No. dier herdenking aan de algemeene groote blijdschap uiting kon worden gegeven, welke de voorspoedige geboorte van Prinses Juliana een ieder bezielde. Dat 1909 ook nog in andere opzichten een goed jaar was, moge blijken uit het feit dat de Regeering, daartoe door het H.B. aangezocht, zich bereid verklaarde de Vereeniging als instelling van algemeen nut, geldelijk te steunen met een jaarlijksch subsidie, hetwelk zij heeft mogen behouden tot aan het vorig jaar 1923, toen 's lands financiën een voortzetting van dien steun niet meer gedoogde. Het is hier de plaats voor een woord van erkentelijkheid jegens de Regeering, die

niet dan noodgedwongen ten aanzien dezer materie zich heeft moeten terugtrekken.

Een ander heuglijk feit was de instelling der Studie-Commissie, welke op 13 Februari 1909 geïnstalleerd werd. Het doel der Commissie is in art. 2 van haar Reglement aldus aangegeven: „Toezicht te oefenen op de opvoeding en de studie der in Nederland vertoevende jongelieden, afkomstig uit de Nederlandsche Koloniën, hulp en bijstand te verleenen en hun verblijf zoo aangenaam en zoo vruchtbaar mogelijk te maken. Zij beoogt vooral de in Nederland voor hunne beschaving en ontwikkeling vertoevende Inlanders en daarmede gelijkgestelden van dienst te zijn en zich in betrekking te stellen met de in de Koloniën bestaande vereenigingen, fondsen en commissies die zich de ontwikkeling en beschaving van Inlanders en daarmede gelijkgestelden ten doel stellen. Desgevraagd

Zooeven werd het woord oorlog als terloops genoemd. Zijn gevolgen ondervond ook Oost en West en meer dan vluchtig; toch mocht 1917 in het teeken van vruchtbare samenwerking staan. Zoo werd op initiatief en onder leiding der Studie-Commissie, in samenwerking met de vereenigingen Juliana-fonds, Max Havelaar-fonds, Nederl. Ind. Onderwijs en Studie-kas en Tjandi-stichting — alle welke Commissiën en fondsen getuigen van het streven om in het belang der hier vertoevende jongelieden, werkzaam te zijn — een Centraal Comité voor opleiding van Indische jongelieden in Nederland gevormd ten einde eenheid te brengen in de behartiging der belangen van de hier te lande studeerende Indonesiërs, terwijl te Batavia onder den naam van Voorlichtings-Commissie voor opleiding van jongelieden in Nederland, een Sub-Commissie werd ingesteld.

Het Informatie-Bureau. - Leider: H. J. A. Raedt v. Oldenbarnevelt.

kan zij hare bemoeienis uitstrekken tot niet-Inlanders."

In een H.B.-vergadering, gehouden op 26 October 1912, besloot men tot de oprichting van een Koloniaal Arbeids-bureau „Oost en West". Aanleiding daartoe gaf het feit dat, bij de bestaande inrichting van het Informatie-bureau de verzoeken om plaatsing in betrekkingen bij landbouw of industrie in de Overzeesche gewesten door gebrek aan voldoende gegevens en het gemis van aanraking met de werkgevers, weinig gewenscht gevolg moesten hebben. Buitendien waren bereids in de pers stemmen opgegaan die op het nut eener zoodanige instelling gewezen hadden.

Het doel van het bureau zou zijn een centraal orgaan in het leven te roepen waar de wegen van vraag en aanbod van werkkrachten voor allerlei beroepen en ambachten in de Koloniën elkaar zouden kunnen ontmoeten.

Dit arbeidsbureau, dat goed werk deed, heeft helaas slechts 5 jaren — en daarvan het grootste deel in den oorlogstijd — mogen bestaan; het kleine kapitaaltje, door personen en instellingen welwillend beschikbaar gesteld, was op 't laatst ingeteerd, zoodat zijn taak bij het gewone Informatie-bureau werd ondergebracht, maar, uiteraard, meer beperkt.

Verder trad de vereeniging in deze jaren toe — of verkreeg verbinding met — de navolgende instellingen:

de Vereeniging Koloniaal Onderwijs-congres;

het Centraal Comité voor Ind. Lezingen en Leergangen dat, behalve de bevordering van Ind. leergangen voor onderwijzers, beoogt eenheid en samenwerking te brengen bij de te houden propagandalezingen over onze Koloniën;

de Centrale Nationale Commissie, welke zich ten doel stelt de samenwerking te bevorderen tusschen de vereenigingen en instellingen die werkzaam zijn in nationalen geest;

voorts: het Comité voor Kolon. historische Studiën, het voorbereidend Comité voor Beroepskeuze, het Inlichtingenbureau van het Departement van Koloniën, de afdeeling Landverhuizing van het (toenmalige) Departement van Landbouw, het Informatie-bureau der Ned. Ind. Officieren-vereeniging, enz.

Aan eene in de vereeniging reeds lang levende begeerte om Inlandsche bedienden, die in dit koude land zoo menigmaal een zwervend leven leiden, een behoorlijk onderdak te kunnen verstrekken, werd voldaan door de totstandkoming, met geldelijken steun van de Regeering, der Stichting „Persing-

gahan”, het Tehuis voor Inl. bedienden op de van Boetzelaerlaan alhier, dat 3 Mei 1919 kon worden geopend. Het doel dier stichting is in deze termen uitgedrukt: Onderkomen en verzorging te bieden aan Inlanders van beiderlei kunne van den dienstbaren stand uit Nederl. O. of W. Indië, die door bijzondere omstandigheden buiten betrekking zijn geraakt en een gezellige plaats van samenkomst te bieden aan alle in Den Haag vertoevende Indische dienstbaren, tevens een kantoor waar deze menschen steeds raad en voorlichting kunnen ontvangen, ook een soort van arbeidsbeurs voor deze lieden.

In datzelfde jaar, 1919, had de vereeniging gelegenheid, liggende zulks immers in haar lijn, om, middels eene geldinzameling, den nood te helpen lenigen van de door de „Kloetramp zoo zwaar geteisterde Javaansche bevolking” en eveneens mocht zij de voldoening smaken, aan de vertegenwoordigers hier te lande van de J. P. Coenstichting een geldsom te kunnen afdragen.

Aldus relateerende nadert, geleidelijk maar zeker het Heden.

Toch vragen nog enkele punten de aandacht. Zoo bracht het jaar 1920 deze wijziging in de organisatie der vereeniging, dat voor Oost-Indië de functie van Hoofdvertegenwoordiger werd ingesteld, waardoor de belangen der vereeniging aldaar meerdere centralisatie verkregen.

Den 25sten Maart 1921 had de feestelijke opening plaats van het Tehuis voor Indische Studenten, Prins Mauritsplein alhier. Deze instelling, door de Regeering en met haar steun in het leven geroepen op initiatief van den voorzitter der Studie-Commissie, strekt tot tijdelijk verblijf voor pas-aangekomenen voor vacantie-verblijf; eene gelegenheid tot samenkomst, een brandpunt van gezellig verkeer onder landgenooten.

Ten slotte zij vermeld, dat bij notarieele akte van 5 September 1922, door bemiddeling der W. I. Commissie, eene Stichting het leven zag „Steunfonds voor Studeerenden uit West-Indië, welker doel hiermede voldoende is aangeduid.

En hiermede is het Heden ingetreden.

Een terugblik naar het ontstaan, de ontwikkeling en het verloop eener 25-jarige Vereeniging kan niet onbevangen zijn en mist uiteraard volledigheid en nauwkeurigheid, onderhevig als dezelve is aan de oxydatie van den tijd; de Tijd waarvan, als van Ruimte, een begripsverklaring nog gegeven moet worden.

Alzoo is door velen Uwer niet meer dan een indruk verkregen, hoogstens een beeld gevormd dat dan nog gezien wordt onder het milde licht dat Uwe welwillendheid er op heeft laten vallen, maar dat aan een juiste en klare aanschouwing afbreuk doet, want, waar naar voren zijn gebracht feiten en voorvallen welke al te zaâm, den „Staat van dienst” der vereeniging uitmaken, daar is heengegleden over — voorbijgegaan aan misvattingen, tekortkomingen, zelfs fouten misschien, maar die — het moge er toch aanstonds worden bijgevoegd — overal gemaakt worden waar gewerkt wordt. Zouden aan deze een plaats zijn ingeruimd, deze terugblik had ongetwijfeld aan levendigheid gewonnen door wisseling van licht en donker, maar Uw geduld zou op een bedenkelijke — en mag ik zeggen onnoodige — proef gesteld zijn geworden ten koste Uwer toegevende gezindheid, ten koste Uwer goede stemming bovenal.

Zoo is dan heden andermaal de Vereeniging „Oost en West” aan een mijlpaal genaderd en we staan een wijle stil, thans hulde brengend aan „de Levende”. Straks gaat het weer voorwaarts, voor langen tijd, want de vereeniging heeft hare taak nog niet volbracht. Zoolang Nederland met de Indiën verbonden is — en tegen haastige, ontijdige scheiding, indruischend tegen het wederzijdsch belang waakt, naar vertrouwd mag worden, zoo hier als ginds, het gezond verstand — zoolang ook zal de Vereeniging „Oost en West” zich blijven wijden aan de versterking van dien band, aan dit haar doel en streven ontsproten uit haar wezen van practisch idealisme, waarmede alleen de wereld kan geholpen worden, een idealisme dat men in Europa veelvuldig meent te kunnen veronachtzamen, maar dat toch mede onder zijn aanhangers telt een Eerste Minister van het grootste Koloniale Rijk der wereld die het nog onlangs uitsprak: „Ik geloof in de mogelijkheid van den menschelijken vooruitgang.” Dat geloof wortelt in de Vereeniging „Oost en West”, welke op hare wijze haren arbeid daaraan tracht dienstbaar te maken, door het overeenkomstig dien arbeid om te zetten in daden welke èn aan Nederland èn aan de Indiën ten goede moeten komen.

* * *

Slotwoord van den Voorzitter.

Dames en Heeren, U hebt mij toegestaan ten besluite nog een enkel woord tot U te spreken. Laat mij dan namens het Hoofdbestuur dezer vereeniging de tolk zijn onzer gevoelens van erkentelijkheid voor het geduld, de instemming óók, waarmede gij het gesprokene hedenmiddag hebt willen volgen. Maar bij deze gelegenheid en van deze plaats tevens een woord van hulde en van dank ten aanzien van allen, die in den loop der jaren hunne belangstelling in- en steun aan onze vereeniging en ons werk hebben geschonken, in welken vorm dan ook!

Dames en heeren. Straks gaan wij van hier, valt het duister in, komt de nacht en behoort de dag van heden tot het verleden. Hij valle niet der vergetelheid ten prijs. Wij hebben heden de eerste kwart-eeuw van het bestaan der vereeniging Oost en West herdacht. Moge haar de belangstelling en de steun, die haar en haren arbeid in dat tijdvak betoond werden, voor de toekomst niet onthouden worden; moge zij bloeien blijven en groeien en haar na deze eerste kwart-eeuw nog een lange en vruchtbare levenstijd beschoren zijn.

Ik heb gezegd.

Indrukken van het Koloniaal Onderwijs-Congres.

Het derde Koloniaal Onderwijs-congres, dat op 23 en 24 April j.l. in hotel „De Twee Steden” te 's-Gravenhage werd gehouden, maakte bovenal den indruk van te staan in het teeken van warme belangstelling voor de toekomst van Indonesië. In de eerste plaats getuigt daarvan een lijvig boekdeel, dat aan alle leden tevoren was toegezonden, bevattende een 25-tal door deskundigen geschreven preadviezen (een van Dr. G. J. Nieuwenhuis kwam nog na) en twee lange lijsten van eere-leden, de een met namen van autoriteiten op allerlei gebied, zoowel in Nederland als in Ned.-Indië, de andere van professoren uit alle Hooge Scholen des lands, terwijl door Prins Hendrik het Beschermheerschap en door de Ministers van Koloniën, van Binnenlandsche Zaken en van Onderwijs het Eere-voorzitterschap was aanvaard.

Zijne Koninklijke Hoogheid opende het congres, laatstgenoemden lieten zich vertegenwoordigen en verscheidene plaatselijke autoriteiten waren aanwezig.

Het Bestuur bestond uit: Mr. J. H. Abendanon, Eere-Voorzitter, Oud-Directeur v. h. Dep. van O. E. en N. in N.-I., Den Haag; Dr. W. A. Kuenen, Voorzitter, Hoogleeraar te Amsterdam; Dr. C. W. Th. baron van Boetzelaer van Dubbeldam, Onder-Voorzitter, Lid van de 2e Kamer, de Bilt; Dr. G. A. J. Hazeu, Onder-Voorzitter, Hoogleeraar te Leiden; Dr. C. J. Vinkesteyn, Onder-Voorzitter, Inspecteur der Gymnasia, Den Haag; J. Rottier, 1e Secretaris, Oud-leeraar M. O. in Indië, Den Haag, Berkstraat 24; Jhr. Mr. J. M. M. van Asch van Wijck, 2e Secretaris, Advocaat en Procureur, Den Haag, Zeestraat 55; Mej. C. Perk, Penningmeesteres, gep. O.-I. onderwijzeres, Den Haag; Dr. N. J. Krom, Hoogleeraar te Leiden; R. Ng. Poerbatjaraka, Hulpleeraar Javaansch, te Leiden; Mohammad Zain, Hulpleeraar Maleisch, te Leiden; D. van Geuns, gep. O.-I. onderwijzer, Den Haag; W. M. Haye, gep. O.-I. onderwijzer, Nijmegen.

Een 14-tal vereenigingen, waaronder ook „Oost en West” hadden zich er bij aangesloten.

De opkomst ter vergadering was verblijdend groot, al had die in de residentie, tevens zetel der Staten-Generaal, waar zoovele oud-Indiërs en verlofgangers wonen

en zoo in de nabijheid gelegen der meeste Hooge Scholen, nog véél grooter moeten zijn, vooral ook wat het opkomend geslacht betreft, dat er toch het meeste belang bij heeft. Zooals het bestuur in zijn „Inleiding" tot de preadviezen en ook tijdens de opening, bij monde van zijn voorzitter, zeide: „Het Hooger Onderwijs bestaat in Indië nog slechts enkele jaren in kiem, terwijl het in Nederland sedert eeuwen tot grooten bloei is gekomen. En waar aan de Nederlandsche universiteiten vele docenten verbonden zijn, die Indië door studie en door ervaring hebben leeren kennen, moeten juist hunne opvattingen omtrent de inrichting van het H. O. in Indië van groote waarde worden geacht."

De voorzitter der beide vorige congressen, Mr. J. H. Abendanon, zag zich wegens zijn gezondheidstoestand genoodzaakt ontslag te nemen en vertoeft om dezelfde reden thans buitenslands, maar stellig zullen zijne gedachten toch bij de zittingen geweest zijn. Waar hij steeds de ziel van de vereeniging is geweest, scheen zijn ontslag een zwaar verlies. Gelukkig bleek, dat zijn werkkracht nog aan de vereeniging gewijd bleef. Zijn eerste tijdelijke opvolger, de onder-voorzitter Mr. K. F. Creutzberg, thans lid van den Raad van Indië, was met evenveel werkkracht en enthousiasme bezield en droeg er zeer veel toe bij om het congres degelijk voor te bereiden. Hetzelfde geldt van den onder-voorzitter, den heer J. F. W. van der Meulen, nu Directeur van Onderwijs en Eeredienst in Indië.

Uit het geheele verloop van het congres bleek de voortreffelijkheid van opzet en leiding. De lof, het bestuur hiervoor aan het eind toegezwaaid, bij monde van Ir. R. A. van Sandick, nestor der ijveraars voor progressief onderwijs, was dan ook welverdiend.

Belangstellenden zullen alsnog den bundel preadviezen en ook het eerlang uit te geven „Stenografisch Verslag" van het congres bij den secretaris kunnen aanvragen.

Zij, die in deze belangrijke aangelegenheden ten slotte zullen hebben te beslissen, zullen toch zeker goed doen rekening te houden met het daarin door deskundigen te berde gebrachte.

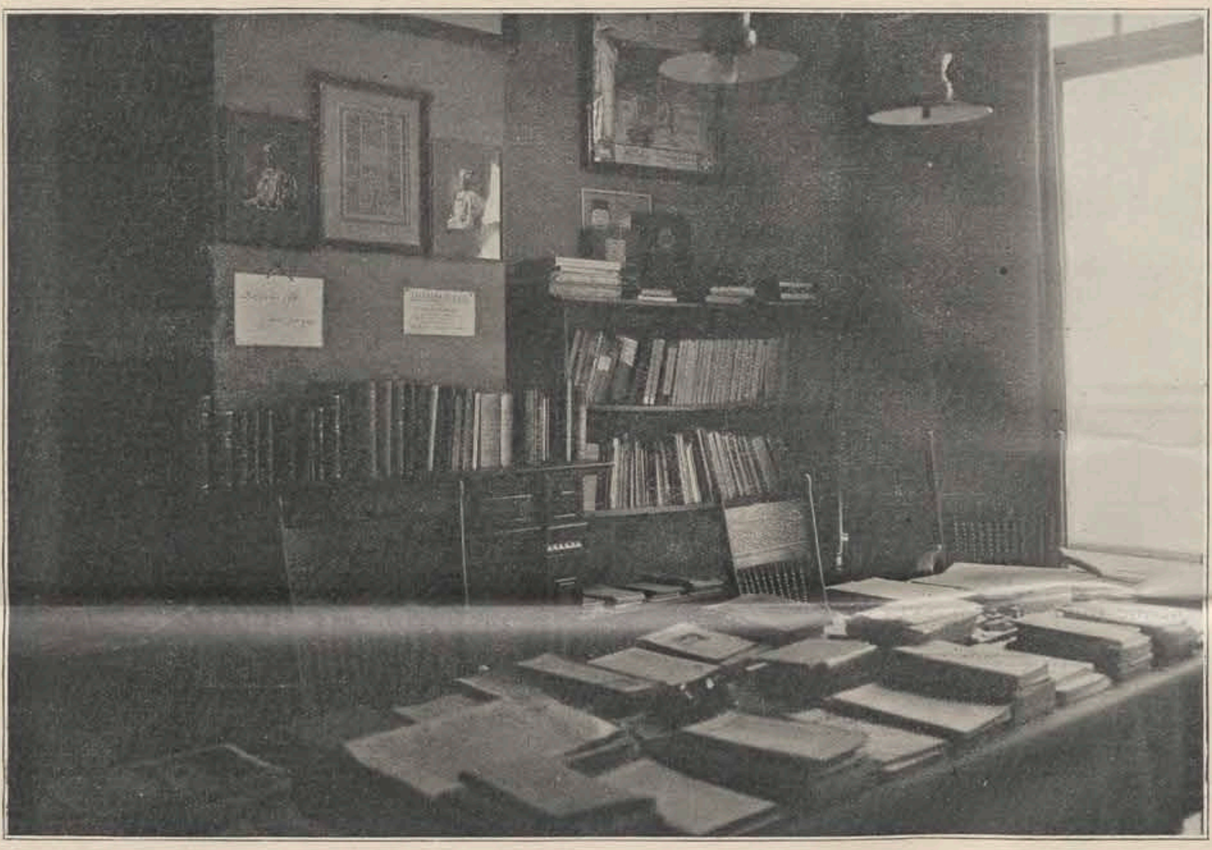
Dit kan het groote nut zijn van dergelijke besprekingen.

Resumeerende zal de algemeene indruk wel zijn, dat Indië behoefte heeft aan een cultuurcentrum, zooals alleen een universiteit dit zijn kan. Over het tijdstip van oprichting, de plaats en andere punten van meer ondergeschikt belang, heerscht verschil van meening.

In de eerste zitting, gewijd aan de bespreking van het Indisch H. O. in het algemeen, waren allen het roerend eens met onzen grooten opvoedkundige, Prof. R. Casimir, in diens betoog, dat de voornaamste taak der te stichten universiteit moet zijn: *persoonlijkheidsvorming.* Hij gaf hiertoe menige nuttige wenk. Ook deelden velen Prof. Dr. J. Huizinga's vrees, dat men zich bij het verder inrichten van het H. O. in Indië niet zal kunnen losmaken van de bestaande modellen der Nederlandsche instellingen en dit te meer, wijl, volgens veler oordeel, deze vrees bij de kortelings te Bandoeng door particulier initiatief opgerichte Technische Hoogeschool niet ongegrond gebleken is.

Het algemeen gevoelen is: dat een Indische universiteit niet ingesteld moet zijn op de Grieksche en Latijnsche beschaving, maar op die van den Islam en het Hindoeïsme, wil zij de plaats zijn, waar de Indonesiërs zich in hun eigen lijn kunnen ontwikkelen. Een der professoren gebruikte hierbij het woord „Indocentrisch".

Een voornaam punt van bespreking is ook geweest: de huisvesting der studenten, waarbij prof. Vogel, die

Een kijkje in de Leeszaal.

in zijn preadvies zoo duidelijk heeft uitgelegd, hoe wij ons aan de verkeerde resultaten van het Engelsch-Indisch onderwijs zacht kunnen spiegelen, de invoering van internaten, waar onder goede leiding ruimte blijft voor vrijheid van individueele ontplooiing, sterk aanraadt. Sommigen voelen met prof. Kohnstamm meer voor het Amerikaansche Daltonstelsel, dat ook bij gecontroleerde vrijheid den leerling tot zelfstandigen arbeid opvoedt. Van Indonesische zijde werd de voorkeur uitgesproken voor het modern begrip van „studentendorpen", zij 't dan ook onder leidend toezicht.

Tot plaats van vestiging der universiteit verkoos de overgroote meerderheid Batavia, als centrum van beweging op elk gebied, boven Bandoeng, dat aanbevolen werd o.a. door Ir. Klopper, den rector magnificus der Technische Hoogeschool aldaar en door Prof. Carpentier Alting, vooral wegens het mildere klimaat.

Tegen het door vele praeadviseurs gedaan voorstel tot onderlinge ruiling van leerkrachten tusschen Indië en Nederland werd door Prof. Boeke ernstig gewaarschuwd, daar dit z.i. de eenheid van het onderwijs zou verbreken.

De daarop volgende besprekingen golden het weldra in Indië in te voeren Rechtskundig H. O., aan de hand der daarover uitgebrachte, in details afdalende praeadviezen van Mr. G. André de la Porte, R. Hadi, Dr. B. Schrieke, Prof. C. van Vollenhoven en Prof. Mr. Carpentier Alting, die tot besluit waarschuwt tegen het ondergeschikt maken dezer Rechtschool aan het Dept. van Onderwijs.

Een aangenamen indruk maakte het betoog van den voornoemden Indischen rechtsgeleerde, die, ook namens zijn landgenooten, sympathie betuigde voor het streven van het Koloniaal onderwijscongres.

Bij de beraadslagingen over de hervorming van het bestaande geneeskundige onderwijs der S.T.O.V.I.A. te Weltevreden of der N.I.A.S. te Soerabaja, tot een medische faculteit, bleek eerstgenoemde de voorrang te genieten, niettegenstaande of wellicht juist wegens de daar thans heerschende misstanden, waarbij Prof. Kuenen toch de hoop uitsprak, dat het voorbereidend onderwijs van laatstgenoemde inrichting zou blijven bestaan, om het aantal medische studenten steeds aan te vullen. Ook de Indische arts J. B. Sitanala is deze meening toegedaan; opvallend was zijn wensch, dat de naam S.T.O.V.I.A. behouden mocht blijven. Bij de netelige kwestie van gelijke salarieering der Europeesche en Indische doctoren, van Indonesische zijde geopperd, merkte Prof. Kuenen op, dat de Indonesiërs door dezen eisch hun eigen land te kort zouden doen, daar 't dan niet mogelijk zou zijn genoeg medische hulp te verschaffen.

In de laatste zitting, gewijd aan de besprekingen van het eindpunt van het program: het uitgroeien van de bij het Rechtskundig H. O. reeds dadelijk noodzakelijk te doceeren litteraire vakken tot een zelfstandige letterkundige faculteit, werd de indruk gevestigd, dat men hiervan de wenschelijkheid inziet, al werd o.a. door Dr. Bervoets en Prof. Kielstra gewaarschuwd tegen al te groote overhaasting. Van andere zijde werd opgemerkt, dat voortvarendheid geen Nederlandsche karaktertrek is en R. Ngb. Poerbotjaraka werd er zóó door teleurgesteld, dat hij meende zijn landgenooten, die H. O. zoo zéér behoeven, den raad te moeten geven dit dan maar in Japan of Engelsch-Indië te gaan zoeken. Treffend was daarna de opmerking van Pater van Lith, dat uit deze hartstochtelijke woorden niet moet worden afgeleid, dat de heer Poerbotjaraka vijandig tegenover Nederland gezind zou zijn, want hij weet dat dit niet het geval is en dat zij, die niet gesproken hebben, in hun hart veel verder van ons afstaan dan deze thans zoo warme ijveraar voor zijn Javaansche cultuur.

Op de aantijging van enkelen als zou van de Indonesiërs zelven te weinig drang naar wetenschappelijk H. O. uitgaan, antwoordde de voorzitter, Prof. Hazeu, dat wel degelijk van verschillende zijden in Indië de behoefte daaraan is gevoeld en tot uiting gekomen.

De bekende Indoloog Van Stein Callenfels gaf ook als zijne ervaring te kennen, dat in Indonesië wel degelijk liefde bestaat voor de eigen cultuur. De Indonesiërs zullen bij hun eigen volken de belangstelling voor deze cultuur bevorderen en Nederland heeft tot taak daarbij moreelen steun te verleenen. Daarom is het plicht een zelfstandige litterair- en cultuur-historische faculteit op te richten, hetgeen mede in het belang van de beoefening der wetenschap in het algemeen zal zijn, aangezien de Indonesiërs zèlf beter hun eigen cultuur zullen kunnen doorvorschen dan wij, Westerlingen.

Onder de aanwezigen waren ook verschillende vrouwen, en weldadig deed 't aan, dat de nestor onder haar, mej. Racket, oud-onderwijzeres in Indië, die uit Zutfen voor 't congres was overgekomen, getuigde van haar hartgrondigen door velen gedeelden wensch: dat zoo spoedig mogelijk op Java een universiteit tot stand moge komen, bestaande uit de thans besproken faculteiten.

G. v. B.-T.

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt.

Ir. P. A. J. Moojen over Bali en zijn Kunst.

Te midden van de sierlijke kunstnijverheidsartikelen, uit Bali afkomstig, welke thans in de toonkamers van „Boeatan” zijn opgesteld, hield de heer Moojen j.l. Vrijdagavond 25 dezer een voordracht bij bizonder treffende lantaarnplaatjes, naar door hem zelf, gedurende zijn jarenlang verblijf op dat schoone eiland, genomen fotografieën.

Aan dezen bekwamen, kunstzinnigen ingenieur werd, na de noodlottige aardbeving op Bali, welke zoovele inlandsche kunstwerken vernielde, het toezicht en de leiding over den wederopbouw daarvan opgedragen, een taak, waarvan hij zich voorbeeldig gekweten heeft door de bevolking het werk geheel naar eigen beproefde inzichten en smaak te laten volbrengen, zich dus bepalende tot waardeerende aanmoediging en tot hulp bij de levering der benoodigde materialen en werktuigen.

In dezen dagelijkschen, nabijen omgang heeft de heer Moojen land en volk innig liefgekregen. Hij kan niet laten hiervan te getuigen in woord en beeld. „Boeatan” waardeerde ten zeerste, dat hij dit nu ook in Heulstraat 19 wilde doen. De voorzaal bleek te klein om de van alle zijden toegestroomde belangstellenden te bevatten. Toch zullen deze geen berouw gehad hebben van hun tamelijk nauw gezeten zijn, want gedurende die paar uren hebben zij héél wat moois gezien en héél wat wetenswaardies gehoord, op warm bezielden toon voorgedragen.

Spreker begon met een korte beschrijving te geven van de Balineesche toestanden op huishoudelijk, maatschappelijk, politiek en godsdienstig gebied, een en ander ook in verband met de daar heerschende kunstuitingen en -opvattingen, welke dikwijls hemelsbreed van de onzen verschillen en zeker niet ten kwade. Zoo vernamen wij o.m. hoe er nog zeer bloeiende kunstenaarsgilden bestaan; hoe ieder kunstenaar daar recht heeft op een stuk sawah-grond, waarop hij voor zichzelf rijst verbouwt, zoodat hem een onafhankelijk bestaan gewaarborgd is; dat hij verschoond blijft van het vervullen van dessa-plichten, doch daartegenover kunstwerken heeft uit te voeren, welke hem van hoogerhand worden opgedragen; dat een Balineesche kunstenaar er nimmer aan denkt zijn naam onder een door hem uitgevoerd werk te plaatsen, nog minder er geld voor aan te nemen. Wat dit laatste betreft, is onder westerschen invloed veel veranderd.

Bij menig lichtbeeld kon door dezen deskundigen spreker gewezen worden op de onvolprezen bouwkunst der Baliërs, welke zich uit in hun tempels, poorten, offernissen, vergadergebouwen, lijkverbrandingstoestellen, klokketorens, loodsen voor hanengevechten, ruimteomsluitingen en woningen, zelfs der allereenvoudigsten uit den lande en dit alles in een groote verscheidenheid van vorm en materiaal, altijd even stijl- en smaakvol.

Met een enkel woord lichtte spreker toe, dat hetgeen door sommige Westerlingen „barok” wordt genoemd, eigenlijk hier niet toepasselijk is, daar de daarmee aangeduide z.g. overladen rijkdom van versiering geenszins een verval beteekent, doch niets anders is dan een persoonlijke uiting van weelderige fantasie, daar uit denzelfden tijd, dikwijls in de onmiddellijke nabijheid, bouwwerken van de grootste soberheid en strengheid van stijl worden aangetroffen.

Bij het lichtbeeld, weergevende de prachtige tempelpoort, die gespaard is gebleven, doordat de lavastroom er plotseling tot stilstand kwam, betuigde spreker zijn leedwezen, dat deze later, buiten zijn medeweten, vernield werd, omdat het Binnenlandsch Bestuur, bij het aanleggen van een weg, die lavahoop door dynamiet uit elkander deed springen. Op de kunstlievende bevolking moet dit een niet minder pijnlijken indruk gemaakt hebben, al is zij te bescheiden om er zich openlijk over uit te laten.

Onder de vele fraaie lichtbeelden was er een van een grooten olifants-tand, die in zijn geheel gelaten, op de meest kunstvolle wijze gebeeldhouwd is: aan het breede onder-eind met à jour gesneden bloem- en bladmotieven in prachtige vlakvulling, het massieve bovengedeelte echter van buiten uitgebeiteld in aaneengesloten afnemend figuurmotief, eindigend in den spitsen tandpunt, te zamen vormend een aanbiddelijk kunststuk. Als bizonderheid vertelde spr. er bij, dat de Baliërs er eigenlijk niets van begrepen waarom hij hun een dergelijk werk opdroeg, omdat zij gewoon zijn slechts op gebruiksvoorwerpen versieringen aan te brengen.

Aan de in „Boeatan” tentoongestelde kunstnijverheid kunnen de belangstellende bezoekers ook telkens waarnemen, hoe zij van de Indonesiërs kunnen leeren, juist de voorwerpen, die zij in hun dagelijksche omgeving gebruiken, zoo smaakvol mogelijk te kiezen.

Nog wees de heer Moojen ons op menige schoonheid, zoowel in het houtsnijwerk en de zilversmeedkunst der Baliërs, als in he weef- en vlechtwerk der vrouwen, te veel om hier alles op te noemen.

Toen hij zeide nog vele andere lantaarnplaatjes te bezitten, moest hij beloven een dergelijke voordracht over niet te langen tijd voor „Boeatan” te herhalen.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.

UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Het Nieuw-Guinea-plan (vervolg).

De *Locomotief* (19 Mrt.) is door het door de „Java-

BESCHIKBAAR.

BESCHIKBAAR.

Bode" opgenomen interview slechts gedeeltelijk gerust gesteld. Het blad vreest nog steeds een staat in den staat en schrijft o.m.:

„U ziet wel, dat wij niets buitensporigs wenschen," voegde de heer *Helfferich* den *Java-Bode*-vertegenwoordiger toe. Buitensporigs *wenschen* stellig niet— maar wie *iets* van de ontginning van primitieve gebieden der Buitengewesten weet, zal erkennen dat een Inlandsche magistratuur, rechtsprekende aan de hand van processen-verbaal, opgemaakt door de bizondere soort politie, waarmede hier zal worden gewerkt, alle kans loopt om buiten het spoor van het recht te geraken. Te eerder loopt ze die kans in een deel der Buitengewesten, dat volgens het plan-Helfferich, blijkens diens eigen verklaring, naar andere beginselen zou moeten worden aangepakt dan de overige Buitengewesten. De heer H. zeide het aldus:

„Hertog Adolf heeft door zijn plan den stoot gegeven tot een opvatting, die meer veld wint, n.l. dat het Oostelijk deel van den Archipel *op een andere manier gekoloniseerd* moet worden dan de dichter bij het koloniale centrum — d.i. Java — gelegen gebieden."

Wij weten niet of deze opvatting ook veld heeft gewonnen in de kabinetten van Indische regeering en opperbestuur. Men zal intusschen wel doen, in het licht van *deze* opvatting de beteekenis der gevraagde concessie te beoordeelen. Zoolang deze opvatting overheerscht, is het gevaar, dat een staat in den staat groeit, niet bezworen.

In de *Locomotief* van 19 t/m. 21 Maart worden drie artikelen gepubliceerd van „deskundige" hand, welke „nader aantoonen welke gevaren en bezwaren aan deze onderneming verbonden zijn. Ze zullen meteen het afdoend antwoord vormen op een gelijkluidende critiek, in *Soer. Hbl.* en *Bat. Nwbl.* op de waarschuwingen der *Loc.* geoefend."

De *Java-Bode* (21 Mrt.) vestigt de aandacht op een artikel in de „Morning Post", waarin dit blad wijst op ‚Duitschland's vriendschap met Nederland en zijn pénétration pacifique in Ned.-Indië." Daar hebben — aldus de *M. P.* — de Duitschers concessies verkregen of trachten zij die te verkrijgen. *Eens daar gevestigd, zouden deze Duitsche eigendommen waardevolle onderpanden zijn bij de onderhandelingen om met Japan een overeenkomst aan te gaan, onderpanden, welke zouden kunnen worden aangewend om Singapore te bedreigen,* of den Engelsch-Amerikaanschen handel in den Zuidelijken Pacific schaakmat te zetten." Volgens de *J. B.* wil de schrijver doen beseffen het gewicht van de beslissing ten opzichte van de vraag, of de voorstellen inzake het vestigen van een marine-basis te Singapore al of niet moeten worden uitgevoerd, een „beslissing — zooals de *M. P.* zegt — waarvan het geheele prestige van de Engelsch sprekende rassen in den Pacific afhangt." Uit het gecursiveerde gedeelte van dit schrijven blijkt wel ten duidelijkste hoezeer het gewenscht is, dat niet uitsluitend van de zijde der aspirant-concessionarissen open kaart gespeeld wordt.

Van het betoog van de „Locomotief" zegt de *Java-Bode* o.m.: Wat dit blad zich afvraagt zal zich gevoegelijk elke belanghebbende mogendheid afvragen. Het is daarom van groot belang dat in dezen door de Ned. Regeering met bekwamen spoed de deur van het „cabinet" wijd open wordt gezet. In afwachting van nadere geruststellende gegevens weten wij van den minister, dat pertinent geen overdracht van bevoegdheden zal plaats hebben. Hiermede moeten wij het van die zijde voorloopig doen. Waarschijnlijk zal na het advies van de Ned.-Ind. Regeering een nadere toelichting volgen. Dat deze zoo volledig mogelijk zij, is een dringende eisch. Dat wij den heer Helfferich aan het woord gelaten hebben en aldus de gelegenheid openden tot openbare critiek en openbaar commentaar, is o.i. uit dit oogpunt van gewicht geweest. En de Indische pers en de telegrafisch verwittigde Nederlandsche bladen hebben er onmiddellijk op gereageerd. Moge de rest van de transactie zich in het hetzelfde licht der openbaarheid afspelen. Indië heeft er recht op en het is in het belang van Nederland's naam in het buitenland.

In de *Deli Crt.* (26 Mrt.) geeft *Soemirat* zijne opvatting omtrent het ideaal, dat hertog Adolf op N.-Guinea voor oogen moet zweven. Uitgebreide landstreken eigenen zich op Nieuw-Guinea, met zijn sneeuwgebergte, tot Duitsche volksplantingen. De oorspronkelijke bevolking telt nauwelijks mede. In de gematigde en koude streken zullen Duitsche farmers kunnen werken zonder de hulp van Javaansche werkkrachten, en de vooruitzichten op dat gebied zijn werkelijk schitterend, als men de werkkracht en den eenvoud van Duitschers in aanmerking neemt. Het land zelf zou een grooten bloei bereiken, maar het zou een staat in den staat worden. De red. der *Deli Crt.* acht te meer reden op het N.-Guinea-plan de aandacht te blijv vestigen, waar zij van andere zijde reeds als gans onschuldig wordt bepleit. Daarbij vergeet men dan ec ter, dat het minder op aankomt op hetgeen zwart wit zal worden neergeschreven, dan op de bedoeli der kolonisators. Voorzichtigheid blijft geboden.

Emigré's.

De emigratie uit de Europeesche landen naar ande deelen der wereld, door den oorlog onderbroken, he opnieuw een aanvang genomen. De *Sum. Post* (24 Mrt beschrijft de door verschillende staten tegenover immigré's gevolgde politiek en zegt o.m.:

De kleine republiek Paraguay geeft ons een voo beeld van de ontvangst van immigranten: Elke Du sche immigrant ontvangt een stuk grond van 25 50 acres *langs de spoorbanen*. Toen wij indertijd b toogden, dat 't dwaasheid was een eventueele Javaa sche kolonisatie in Sumatra's Oostkust te verwijz naar onherbergzame, schier ontoegankelijke streken Siak — een soort kolonisatie, waaraan onze landbou industrie natuurlijk nooit iets zou kunnen hebben heeft men ons van verschillende zijden weersproke Wij bepleitten een Javanen-kolonisatie langs o hoofdverkeerswegen, door middel van ruil van gro met ondernemingen, welker plantages de strook gron ter weerszijden van onze verkeerswegen hebben be met cultuurgewas, zoodat onze verkeerswegen niet lan dorpen, doch louter langs onafzienbare rijen boom voeren. Wij betoogden, dat van den Javaanschen i migrant niet iets kon worden verwacht, waarvoor w zelven, Europeanen, zouden passen. De Hollandsc kolonisten der 17e eeuw zetten zich neder te Nieu Amsterdam, te Kaapstad en te Batavia, maar trokk niet direct mijlen ver het binnenland in zonder eeni communicatie. Ons inzicht heette desniettemin tota verkeerd. Wij zien thans dat het kleine Paraguay a de Duitsche immigreerende landbouwers gratis gro afstaat, niet in een Paraguay'sch Siak, maar langs spoorbanen.

Ten besluite bespreekt het blad het Aneta-beric dat 2200 gegoede Chineesche emigranten, van Cant en omstreken, worden verwacht in Deli, te Bata en Soerabaja, als gevolg van het optreden van dr. S Yat Sen, hetwelk de Zuid-Chineesche Republiek a stuurt op het Bolsjewisme. De *S. P.* acht dit beri tendentieus, daar dr. Sun Yat Sen nimmer een bol wiek is geweest; daarenboven is de werkelijke m van dr. S. Y. S. in Zuid-China van nul en geener wa de. De chaos in China drijft blijkbaar tal van gegoe Chineezen — menschen, wier materieele goeder daarginds gevaar loopen — uit hun vaderland. D exodus uit China kan ons gouvernement eenige h derdduizenden guldens in kas brengen, daar wij he ten dage een vrij hooge tol heffen op de intrede ons gebied; doch dit is een betaling voor éénmaal. O vaderland heeft in den loop der tijden zijn handel nijverheid, ook zijn intellectueel prestige zien t nemen door de gastvrije opname der refugié's uit v schillende landen. Indien Ned.-Indië zich in dit o zicht dezelfde plaats in het Oosten verwerft; die N derland in zijn besten tijd in Europa heeft beklee kan het er ten slotte slechts wèl bij varen!

Onderwijs-zaken.

In een persgesprek, dat de *Java-Bode* (25 Mrt. L had met den Dir. van O. en E., den heer *J. F. W. v der Meulen*, constateerde Z.H.E.G., dat wie conta houdt met de voormannen uit Inlandsche gelederen kennis neemt van wat er in die kringen omgaat, door getroffen zal worden, dat zij steeds op het o derwijs-chapiter terugkomen en in dezen bezuiniging tijd de vrees uiten, dat er, naar hun inzien, te veel va het moeilijk verkregen onderwijs afgeknabbeld zal wo den. Waardoor, naar zij niet ten onrechte meenen, ontwikkeling en vooruitgang van de Inlandsche bevo king voor jaren kan worden tegengehouden en teru gezet. De Dir. van O. kent dat verschijnsel. Maar verklaarde hij, dat ook zijn departement niet allee rekening moet houden met wat wenschelijk, maar w *mogelijk* is, zoo meende hij toch, dat er geen aanleidin tot ongerustheid behoeft te bestaan. De Regeering vo een onderwijspolitiek, die er op berekend is aan d bevolking te geven, waar zij, krachtens meermal geuite beloften van Regeeringszijde, ook recht op hee zonder evenwel in uitersten te vervallen. Wij gaan ru tig door, zoo zeide de heer *v. d. M.*, en al voeren w de bezuiniging zoover mogelijk door, van *de groo lijnen* wordt niet afgeweken. Wij zijn verleden jaar a de grens der bezuiniging gekomen en verder zulle we niet gaan.

Toenemend toeristen-verkeer.

In de tweede helft van Maart werden in Tandjo

Priok weer drie drijvende zeekasteelen verwacht, met zich meevoerend eenige honderden Amerikaansche toeristen, die de wereld en dus ook Java wilden zien. De „Resolute", de „Laconia" (21.000 ton) en de „Samaria" (20.000 ton) zijn de modernste stoomers, die ooit in de Indische wateren het anker lieten vallen. Een deel der toeristen blijft meestal aan boord, een ander deel werkt het bekende program af, Buitenzorg met den Plantentuin, Bandoeng en Djokja, terwijl weer anderen per auto de bergen in trekken en het meer van Bagendit, Tjipanas en Leles bezoeken.

Naar aanleiding van de meening, dat dit toerisme feitelijk niet van belang is, merkt de *Java-Bode* (13 Mrt. L. N.) op, dat elk toeristenschip 70 tot 80.000 gld. in Indië achterlaat. Het aantal toeristen stijgt en zal in 1924 wel aangroeien tot 3000. Als het toeristenbureau te Weltevreden over meer geld voor propaganda zou kunnen beschikken, dan zou Indië binnen twee jaren een grooter toeristenverkeer hebben dan Japan. Met de beschikbare 50 mille kan nog maar zoo weinig voor propaganda op groote schaal gedaan worden. De geschriftjes en brochures van het bureau worden in beperkt aantal verspreid en juist het onbekende met Ned.-Indië is oorzaak, dat andere landen veel meer toeristen trekken.

Het *Soer. Hbl.* (17 Mrt. 2e bl.) bericht nog dat in het oude Paketvaartgebouw te Weltevreden van 13 Mrt.-8 April een tentoonstelling van *Indische waren* zou worden gehouden. Met de toeristenschepen werden vele personen uit den handel verwacht, onder wie vertegenwoordigers van de Kamers van Koophandel te New-York en te San Francisco. Men hoopte op belangstelling voor de tentoonstelling, ook van die zijde. De handel tusschen Ned.-Indië en Amerika neemt zeer snel toe; de export naar de Ver. Staten uit Ned.-Indië was in 1923 meer dan 50 procent grooter dan in 1922.

De aardschok van 19 Maart.

Den 19en Maart ten 2 u. 55 min. v.m. werd op het Observatorium te Weltevreden een zeer sterke aardschok geregistreerd, afkomstig van ongeveer 50 K.M. van Java's eerste punt. De *Java-Bode* (19 Mrt.) vernam van dr. *S. W. Visser* dat alle sterke bevingen, die op West-Java en in de Lampongsche districten gevoeld worden, als regel komen uit Straat Soenda en den Indischen Oceaan, in het verlengde van deze straat. Zij zijn *niet* afkomstig van vulcanen (Kraketau), maar hangen samen met zwakke gedeelten in de aardkorst, waarvan Straat Soenda een sprekend voorbeeld levert. Verscheidene van deze bevingen behooren tot de *sterkste die voorkomen.* Terwijl de aardbeving van Maos op 15 Mei 1923 alleen in Oost-Azië geregistreerd werd (niet verder dan Hongkong), behooren de schokken uit Straat Soenda tot die, welke over de geheele wereld door den *seismograaf* worden opgeteekend. De meeste zijn *sterker dan de Japansche aardbeving van 1 Sept. j.l.* Deze beving in Japan was waarschijnlijk zwakker dan de schok van 19 Maart, maar veroorzaakte een ramp, doordat de beving op zulk een geringen afstand plaats had. Op Java bevindt men zich gewoonlijk op den rand van het gebied waar de stooten gevoeld worden, en op een veiligen afstand van de gevaarlijke zone.

UIT DE INLANDSCHE PERS.

De Gouvern.-Generaal Wood en de vrijmaking van Ned.-Indië.

I.

Onder dit hoofd geeft de schrijver „Be-Be" in de „Perniagaän" van 3 Januari 1924 eenige beschouwingen ten beste, in verband met het officieel bezoek, dat de Landvoogd van de Philippijnen aan zijn ambtgenoot van Ned.-Indië heeft gebracht en waaraan het navolgende is ontleend:

Nederlandsch-Indië mag, zoo zegt de schrijver, zich wel trotsch gevoelen over dat jongste bezoek van den Gouverneur-Generaal der Philippijnen, die daarvan de beste indrukken heeft medegenomen en niet in gebreke is gebleven in het openbaar zijn lof over Ned.-Indië te verkondigen.

In die uiting van lof is ook het onderwerp der onafhankelijkheidsverklaring ter sprake gebracht, hetgeen voor den schrijver de aanleiding is om in zijn nieuwsblad de aandacht zijner lezers daarop te vestigen.

De Gouverneur-Generaal Wood schijnt het te betreuren, dat de Philippijnsche bevolking zulk een haast maakt met de vrijmaking van haar land, terwijl de Amerikanen, na behoorlijk plaatselijk onderzoek, van meening zijn, dat dat volk voor zulk eene zelfstandigheid nog niet geschikt en nog niet in staat is met eigen krachten het land te besturen en vooruit te brengen.

Vroeger is in de „Perniagaän" over die onafhankelijkheidsverklaring van de Philippijnen reeds het een en ander gezegd, omdat men meende daarin een wegwijzer te zien en daaruit kon leeren op welke wijze Nederlandsch-Indië weg-wijs kon worden gemaakt voor hetzelfde doel.

Wanneer, zegt de schrijver, Nederland Amerika prijst, dan prijst dit land natuurlijk Nederland over de wijze waarop door het Nederlandsch Bestuur de vrijmaking van Ned.-Indië wordt voorbereid, dat wil zeggen, zeer langzaam aan, of voetje voor voetje.

Lofuitingen en verwijtingen wisselen elkander echter nog al eens af tijdens het Leven, omdat zij dikwijls afhangen van de beschouwingen van een individu op een gegeven oogenblik.

Ook is, zoowel in Amerika als in Nederland, het onderwerp van de vrijmaking van de Philippijnen en van Ned-Indië eene zaak van partijpolitiek.

In den Amerikaanschen Senaat is destijds groot debat gevoerd over de onafhankelijkheidsverklaring van de Philippijnen en werd de bevolking daarvoor geschikt verklaard.

Ten aanzien van Ned.-Indië is de situatie zóódanig, dat eene groep van personen haar met kracht wil doorzetten en eene andere groep den weg van gematigdheid wil volgen.

De waarheid evenwel, welke algemeen bekend is, is deze, dat noch Amerika noch Nederland de bestuurshandle over de Philippijnen en Ned.-Indië gaarne uit handen geeft, zeker niet het minst omdat de Buitenlandsche Politiek dier landen daarmede op belangrijke wijze is gemoeid.

De zaak, onder dit licht gezien, komt hierop neer dat noch Amerika noch Nederland, met een oprecht gemoed, de vrijheidsverklaring der Philippijnen en van Ned.-Indië zullen teekenen.

De volken in die streken zullen er om moeten vragen en alsdan is het niet onmogelijk dat Hooger Gezag zich zal schikken in hetgeen onvermijdelijk zal blijken te zijn.

Wanneer Amerika door de vrijheidsverklaring van de Philippijnen Nederland vóór mocht zijn gekomen, dan zal dat voor een groot deel zijn toe te schrijven aan het verschil in karakter en in temperament tusschen de Philippino's en de volken van Ned.-Indië.

Het stille, zachte, eerbiedige en volgzame karakter van deze, staat tegenover het temperamentvolle en bruischende van gene.

Doch al moge het Javaansch karakter ook nog zoo gereserveerd zijn, wanneer men dit te laag schat, wordt de Javaan niet meer toerekenbaar en ruimt hij allen op die hem in den weg staan.

Eene onrechtmatige bejegening eischt vergelding, hetgeen men zoo dikwijls kan waarnemen bij de overvallen en moorden, welke op de assistenten van de landbouwondernemingen in Ned.-Indië worden gepleegd.

Ook het vroeger nooit gekende werpen van bommen, is eene uiting daarvan.

Het is voor de Nederlanders een geluk als zij Indië kunnen bewaren door het gereserveerde karakter der Inlanders sluimerende te houden. Doch als men, zooals thans, ziet, dat de Regeering, ziende blind, staat tegenover eene ontoerekenbare menigte, als tegenpartij, dáár kan de kleinste vonk de opgehoopte spanning, evenals bij de opgehoopte electriciteit, onder een donderend geraas doen ontladen.

(Wordt vervolgd.)

UIT DE CHINEESCHE PERS.

Het Boek en de Siahwee.

Het Chineesche woord „Siahwee" kan in het Nederlandsch worden weergegeven door het begrip „maatschappelijk leven".

Bij de tegenwoordige opleving daarvan in het Westen, streeft de Oosterling er naar daarbij niet ten achter te blijven, welke poging men „de Siahweebeweging" zou kunnen noemen.

Zij, die daadwerkelijk aan die beweging deelnemen, hopen de bestaande maatschappelijke toestanden en verhoudingen in de Chineesche samenleving te verbeteren.

De „Siahwee" is geen bepaalde vereeniging van personen, noch een gescheiden volksgroep.

Het doel is ontplooiing van bepaalde eigenschappen, door allen den eerbied voor den Chineeschen stam te doen verhoogen, zóódanig, dat ook de vreemdeling die kan begrijpen.

Vele Chineezen toch, voelen zich teleurgesteld over

het bestaande feit; dat, wegens de verwarring in de Siahwee, deze bij den Westerling niet in aanzien is en dat de van die zijde komende verwijtingen aan haar adres niet gering zijn, niettegenstaande in den Chinees zoo dikwijls een ijverig werkman en eene vredelievende persoonlijkheid wordt gezien.

Doch van dien lof en van het prijzen der moreele eigenschappen van den Chinees blijft gewoonlijk niet veel over, zooals ook uit het jongste politieschandaal te Batavia weer is gebleken, toen hij daarin werd betrokken, tengevolge van de beschuldiging, dat het de Chinees was, die met zijn geld, door omkooperij, tal van vuile en geheime praktijken bedekte.

In de „Perniagaän" van 20 November 1923 meent de schrijver de oorzaak van dien toestand te moeten zoeken in de bestaande verwarring in de Siahwee zelve, waar het bekend is dat de Chinees op zulk eene begeerige wijze in Ned.-Indië zich dikwijls bezig houdt met den smokkelhandel in opium, het clandestiene hazardspel, het houden van bordeelen en tal van gure bezigheden meer.

Wanneer dus de Nederlandsche Pers op dit terrein den Chinees telkens bespot, is dit zeer wel verklaarbaar.

Alleen enkele vooraanstaande Nederlanders, die langen tijd in China hebben vertoefd, maken in hunne geschriften daarop een uitzondering en hebben een uitbundigen lof over de Chineesche moraliteit en de Chineesche beschaving.

Zij staan tegenover hen, die die Chineesche beschaving met hunne verwijtingen willen vernietigen, zonder dat zij de toestanden behoorlijk hebben onderzocht.

De schrijver zelve acht zich verplicht zich aan te sluiten bij hen die zich teleurgesteld voelen over de Chineesche Siahwee en is van meening dat, als in die samenleving alles in het reine was, men de ernstige verwijtingen aan haar adres niet te hooren zou krijgen.

Zoolang die toestand geen verandering ondergaat, zal men die verwijtingen moeten blijven slikken.

Het is niet alleen de Pers, doch het zijn ook de bibliotheken die vele veranderingen ten goed in den bestaanden verwarden toestand kunnen brengen, mits de schrijvers der boeken daarin nuttige onderwerpen behandelen, die tot voordeel van de Siahwee kunnen strekken.

Het is evenwel teleurstellend te moeten vaststellen dat zoovele schrijvers van boeken meer het verkrijgen van geld voor eigen zak dan het voorbrengen van wijze lessen beoogen en dat de buitenlandsche Chinees meer de voorkeur geeft aan boeken met twijfelachtigen inhoud dan aan werken, waarin de ernstige onderwerpen over beschaving worden behandeld.

Hiermede wil niet gezegd zijn dat de Chinees geen moraal kent, doch wel dat de schrijver, als deel van de Chineesche Siahwee, eene poging wil doen om langzaam aan den toestand in die samenleving te verbeteren en de lezers op te wekken, in navolging van het Westen, hunne boekerijen zóódanig in te richten, dat ook ouderen van dagen, vrouwen en jonge meisjes de boeken uit bibliotheken kunnen lezen.

Er zijn zoovele Westersche schrijvers, die alleen uit drang naar het goede, hunne op hoog peil staande gedachten in boekwerken hebben bekend gesteld en welke gedachten tot hoog nut zouden kunnen strekken van de Chineesche Siahwee.

Ook is daarvoor bruikbaar de door den heer Tio Ie Soei te Pengalengan geschreven levensbeschrijving van wijlen den heer Lie Hin Koh, waarin aan de vele waardevolle gedachten, tijdens zijn leven geuit, openbaarheid wordt gegeven.

Dat goede voorbeeld moge tot navolging strekken voor schrijvers en journalisten, die er prijs op stellen dat de Chineesche samenleving zich op een gezonde basis ontwikkelt.

(Wordt vervolgd.)

(Wordt vervolgd.)

Suriname.

In het nummer van 14 Februari gaf het *„Algemeen Handelsblad"* een beschouwing over de oorzaken waarom Britsch Guyana wèl, Suriname niet zichzelf bedruipen kan. „Wie de zaak zuiver stelt — aldus het blad — zal moeten toegeven, dat het groote verschil in de huishouding van Suriname en die van Britsch Guyana is gelegen in de door Nederland zelf gewilde toepassing van allerlei hier gangbare denkbeelden en beginselen, waarvan men zich in Britsch-Guyana zorgvuldig heeft onthouden."

Daarna zet het blad de verschillen in beide koloniën uiteen.

„De West" van 14 Maart komt tegen de redeneering van het *„Handelsblad"* op en merkt o.m. op:

„De Engelsche commissie, die twee jaar gele[den] Demerara bezocht om te adviseeren omtrent het [be]staan van vrije emigratie uit Calcutta, was o.m. [van] oordeel, dat deze emigratie niet mogelijk was zool[ang] niet maatregelen werden genomen ter verbetering [van] den hygiënischen toestand in Demerara.

Behalve het door het Handelsblad vermelde sp[oor]lijntje Demerara—Essequebo, waarvoor Sproston [sub]sidie geniet, heeft Demerara sedert 1848 een spoor[lijn] langs de kust ter verbinding der plantages. Deze was vroeger een Engelsche onderneming, gesubsidie[erd] door het Gouvernement, doch is sedert twee jaren [in be]naast door het Gouvernement.

Ook het verkeer te water is thans in hoofdzaak [in] handen van het Gouvernement. Tien jaren gele[den] werd onder Gouverneur Eagerton het initiatief ge[no]men om schepen te laten bouwen, ten einde de vo[or]naamste diensten (vroeger door Sproston verricht [met] subsidie) in eigen beheer te nemen. Sproston heeft slechts enkele, weinig belangrijke diensten, die m[et] gesubsidieerd worden.

Het Handelsblad heeft volkomen gelijk als het [zegt] dat de Engelsche naburen een voorzichtige poli[tiek] hebben gevolgd ten opzichte van het onderwijs, w[aar] van de uitgaven sterk zijn opgedreven in Surin[ame]. Dit neemt echter niet weg, dat het een axioma [mag] worden genoemd, dat bij een driemaal grootere be[vol]king de algemeene bestuurskosten relatief veel min[der] drukkend zijn en dit kan ook wel als een der vo[or]naamste factoren worden beschouwd ter verkla[ring] van het verschil in de financieele positie der b[eide] koloniën."

* * *

Voor de emigratie uit Britsch-Indië naar Bri[tsch] Guiana ziet het er thans slechter uit dan ooit.

In *„The Times of India"*, mail-editie van 22 M[aart] j.l., vinden wij n.l. een verklaring van den heer Ga[ndhi] betreffende deze aangelegenheid.

In een document van den heer Gandhi, gedat[eerd] 1 Februari 1920, werd de emigratie naar Britsch Gu[iana] door dezen niet ongunstig beoordeeld. Dit docu[ment] is gereproduceerd in een uitvoerig stuk, gedagtee[kend] 22 November 1923, ter ondersteuning van een sc[heme] van Indische kolonisatie in Britsch Guiana. In di[t stuk] wordt verklaard dat het, voor zooveel bekend [is] steeds de houding van den heer Gandhi tege[nover] Britsch Guiana uitdrukt.

Hiertegen komt nu de heer Gandhi op. „My v[iews] however — schrijft hij — since February 1920, a[bout] the British system of Government have, as is [well] known, undergone a revolutionary change. At the [time] I gave the statement, my faith in that system, in [spite] of my bitter hostile experiences, had not altog[ether] disappeared. But now I am ably no longer to [rely] upon verbal or written promises made by pe[rsons] working under that system and in their capacit[y as] officials or supporters"......

„There is no reason to suppose that British Gu[iana] if the test came, will be an exception. The mo[ment] Indians become successful rivals of Europeans in [the] colony, that very moment all guarantees, writte[n or] verbal, will disappear. Filled as I am with utter [dis]trust of the British Imperial system I am unabl[e to] countenance any scheme of emigration to Bri[tish] Guiana, no matter how promising it may appea[r on] paper and no matter what guarantees may be g[iven] for due fulfilment of the pledges given. The be[nefits] that must accrue to the Indian emigrants under [any] such scheme will be illusory"......

„Not till India has come to her own and has a [go]vernment fully responsable to her people and [able] effectively to protect Indian settlers abroad from [in]justice can any advantage accrue to Indian emigr[ants] even under an ideal scheme."

* * *

In *„De Maasbode"* van 23, 24 en 25 April artikelen [van] den Berlijnschen redacteur *„over kleinen landbou[w in] groote gewesten"*. De schrijver neemt den kleinen [land]bouw in bescherming tegen den grooten. Ook wij [voe]len veel voor de bevordering van dezen vorm va[n be]drijf, maar wij moeten Minister de Graaff gelijk g[even] waar hij in zijne rede in de Tweede Kamer op 8 A[pril] gehouden o.a. zeide:

„Er is nog een andere schaduwzijde aan den kle[inen] landbouw verbonden. Suriname is een land, dat [voor] den kleinen landbouw wel degelijk een ruim pers[pec]tief opent, zoowel door de rijstcultuur als met het [oog] op verschillende andere cultures, zoowel van [voedsel]gewassen als van vruchtboomen, enz. Toch neemt

niet weg, dat de kleine landbouw ook daar vermoedelijk nooit in staat zal zijn, bij welke uitbreiding ook, om de kosten te dragen van een bestuurshuishouding, als men voor Suriname verlangt. Daarvoor is het rendement te gering en als gevolg daarvan te gering ook de opbrengst van den kleinen landbouw aan den fiscus. Wil men aan de kolonie Suriname een huishouding verzekeren, die beantwoordt aan de eischen die men naar Westersche opvattingen pleegt te stellen, dan zal daarnaast een ander element tot ontwikkeling moeten komen, en dat is zonder eenigen twijfel de groote landbouw, zoolang zich geen mogelijkheden van gelijke beteekenis voordoen op het gebied van den mijnbouw of ander gebied. Zooals thans de zaken staan, kan men wel zeggen, dat de groote landbouw de ruggegraat uitmaakt van het economisch bestaan van Suriname. Juist daarom is het zoozeer te betreuren, dat op het oogenblik de groote landbouw in zoo bedenkelijke omstandigheden verkeert."

* * *

„Een West-Indiër" schrijft aan *„De Indische Courant, West-Java-editie"*, van 21 Februari, onder het hoofd *„Verlofsbepaling van militairen uit West-Indië"*.

„Het is zeer moeilijk, de toestanden weer te geven, waarin de militairen van West-Indië verkeeren door de voor hen geldende verlofsbepaling: Militairen van allen overigen landaard krijgen na 6 jaren dienst verlof naar waar zij geboren of in dienst zijn getreden. Zij worden alsdan in de gelegenheid gesteld hun ouders te zien. Alleen zij, die uit West-Indië afkomstig zijn, krijgen verlof naar Holland, waar zij alleenlijk zonder familie hun verloftijd moeten doorbrengen. Is dat een belooning voor 6 jaren trouwen dienst? Immers ook zij verlangen na 6 jaren hun plicht gedaan te hebben bij hun familie voor korten tijd te vertoeven. Het is dan ook niet meer dan billijk, want gelijke plichten gelijke rechten.

Ook brengt deze verlofsbepaling treurige gevolgen met zich mede. Sommigen treden in Holland in het huwelijk, want als men 6 jaren in de Oost als vrijgezel heeft doorgebracht, wordt men dat leven moe; later blijkt, dat men een verkeerde levensgezellin heeft gekozen.

Het leven, dat zij dan later in de Oost hebben, is zeer treurig en de kinderen worden er de dupe van. Slechts heel zelden ziet men, dat er in sommige van deze huishoudingen alles goed gaat. Al deze ellende zou voorkomen kunnen worden, indien hun verlof naar hunne geboorteplaats werd verleend. Daar hebben zij familieleden, die hun inlichtingen konden geven over degenen, met wie zij in het huwelijk wenschten te treden. Bovendien kennen ze, daar groot gebracht, de menschen en hunne zeden.

Wanneer zij even te kort komen in het uitoefenen van hun plichten, dan moeten zij op het stoepje verschijnen, doch wie denkt aan hun rechten?

Geachte lezers! Zoudt gij, wanneer gij in hun plaats waart en zaagt, dat kameraden van anderen landaard na 6 jaren naar moeder en vader gingen en gij werdt naar een land gestuurd, waar gij niets aan uw verlof hadt, daar gij evenals in Oost-Indië ver van uw familie zat, dit niet treurig vinden en klagen over uw lot?

Wij zullen dan hopen, dat dit lijden en klagen spoedig veranderd wordt in vreugde.

U, mijnheer de redacteur, voor de verleende plaatsruimte, en een ieder, die steun aan den West-Indiër zal verleenen, mijn hartelijken dank betuigend."

* * *

Het ingezonden stuk over de mandaat-kwestie in het volgend nummer.

Curaçao.

De Begrooting voor 1925.

I.

Beginnen wij met de *Nota betreffende den toestand van de financiën van de kolonie* (sic!) *Curaçao*. Vooraf wijzen wij op twee duisterheden in dit staatsstuk. Na vermeld te hebben, dat de rijksbijdrage over 1922 ƒ 774.608.— lager is dan de raming, wordt gezegd: „De verlaging van dit laatste bedrag is, ondanks het feit, dat nog ƒ 24.000.— als terugbealing door de telegraafkabelmaatschappij...... viel te boeken, voornamelijk te wijten aan meerdere kosten voor" (volgen 7 posten tot een gezamenlijk van ƒ 166.000.—). Hier moet eene vergissing in het spel zijn. Verlaging van het geraamde bedrag der rijksbijdrage is niet te wijten doch te *danken* aan iets, maar zeker niet aan meerdere uitgaven. Wij veronderstellen, dat hier bedoeld is stijging van het in de *nota* van 1924 over 1923 begroote tekort, dat ƒ 150.000.— lager was gesteld.

Aan het slot der opmerkingen over den dienst 1923 lezen wij het volgende: „De ontvangsten in 1923 werden geraamd op ƒ 1.718.650.—, terwijl de opbrengst bedroeg ƒ 2.118.576.— of ƒ 399.926.— meer. De belastingen brachten op ƒ 1.473.265.— of ƒ 368.515.— meer dan de raming...... De inkomsten van onderscheiden aard, die geraamd waren op ƒ 393.900.—, brachten ƒ 645.311.— of ƒ 251.411.— meer op dan de raming." Die cijfers kloppen niet. Bij naslaan is gebleken, dat men wel bij het totaal, maar niet bij de onderscheiding tusschen belastingen en inkomsten van onderscheiden aard rekening gehouden had met de bij de *definitieve* begrooting verhoogde raming der middelen en inkomsten met ƒ 220.000.—.

Ofschoon de cijfers der uitgaven over 1923 nog geenszins onveranderlijk zijn vastgesteld, mag toch aangenomen worden, dat de in 1922 ingetreden daling van het cijfer der rijksbijdrage stand gehouden heeft. Kwam het in laatstgenoemd jaar op ƒ 719.179.— (1921 ƒ 1.049.483.—), het voorloopig tekort voor 1923 is slechts ƒ 283.765.—. Voor 1924 is geraamd ƒ 557.730.— en voor 1925 ƒ 349.406.—. Minder de lagere uitgaven dan wel de hoogere ontvangsten zijn hiervan oorzaak.

Opmerkelijk vinden wij het antwoord, dat de Gouverneur zichzelf gegeven heeft op de vraag, of een bedrag van ƒ 81.000.—, in 1923 besteed voor aankoop van onroerende goederen niet uit door leening te verkrijgen gelden zouden moeten zijn gekweten. De Gouverneur heeft gemeend deze vraag „voorloopig ontkennend te moeten beantwoorden, waar tegenover deze buitengewone uitgaven ongeveer een gelijk bedrag aan buitengewone ontvangsten staat, ontvangsten, waarop voor de toekomst niet kan worden gerekend, waar zij van geheel bijzonderen aard zijn." Deze redeneering tast het beginsel der onderscheiding, waarvoor wij trouwens zelf weinig voelen, aan. Intusschen zijn er wel eens gelden als uit leening te verkrijgen geboekt, maar tevergeefs hebben wij gezocht naar een rentepost daarvoor; zelfs de nu al eenige jaren uitgetrokken „rente wegens uit 's Rijks schatkist ontvangen voorschotten" blijft maar voor „memorie" geraamd, met de toevoeging: „voor zoover bekend werd(en?) op dezen post te(!) Nederland geen uitgaven gedaan." Is daaromtrent dan geen zekerheid te verkrijgen?

Op die aankoopen zelf komen wij nog terug.

Bij den dienst 1924 herinnert de Gouverneur eraan, dat de Minister de raming der middelen en inkomsten met ƒ 130.000.— heeft verhoogd, en hij vertrouwt, dat dit bedrag zeker zal verkregen worden uit de wijziging der „Algemeene Verordening I, U en D 1908", maar het Voorloopig Verslag daarover was nu niet zoo heel gunstig.

Ook voor 1925 is zooveel mogelijk bezuinigd. „Verschillende verbeteringen, waarvan de wenschelijkheid boven twijfel verheven is, blijven achterwege tot betere tijden voor het Moederland zijn aangebroken." Intusschen wordt voor havenwerken ƒ 70.000.— extra gevraagd. De Gouverneur meent, dat de opbrengst der loodsgelden boven de uitgaven ten behoeve van de haven en het loodswezen, zoo noodig, de haven ten goede moeten komen.

Hoewel van eenige heffingen de grondslag is verhoogd, heeft de Gouverneur de opbrengstcijfers van 1923 voor de raming 1925 niet geheel overgenomen, omdat de opbrengst van de accijns op het gedistilleerd en de inkomstenbelasting abnormaal hoog waren.

Tot zoover de millioenennota.

Nog dit: wij wezen boven op eenige taalfouten. Er staan er meer in de stukken, die storend zijn.

Het Hof van Justitie.

Een veteraan verlaat den dienst. Aan Mr. Ph. F. de Haseth Evertsz is met ingang van 1 Mei op zijn verzoek eervol ontslag verleend als voorzitter van het hof van justitie en lid van den raad van bestuur in Curaçao onder dankbetuiging voor de langdurige diensten, door hem aan den lande bewezen. Inderdaad is hier deze toevoeging heel wat meer op hare plaats dan eene dergelijke in twee gevallen, nog maar kort geleden. De heer Mr. Evertsz heeft een belangrijken staat van dienst bij de rechterlijke macht van Curaçao. Meer dan dertig jaar heeft hij het recht gediend, waarvan, als wij ons niet vergissen, ongeveer de helft in de hoogste rechterlijke betrekking, die de kolonie kent. En daar was hij volkomen op zijne plaats, omdat hij naast uitgebreide wetskennis een ongeëvenaarde kennis van land en volk bezat. Met groote nauwgezetheid ontwierp hij, ook in kleine zaken, de vonnissen door zijn hof te strijken. Dat bij de herziening der rechterlijke organisatie vóór eenige jaren zijne taak zoo geweldig inge-

krompen werd, was zeker niet overeenkomstig zijne begeerte.

In plaats van Mr. Evertsz is tot voorzitter benoemd Mr. C. S. Gorsira, thans lid, en tot lid is benoemd Mr. B. J. M. H. Ruland, ambtenaar O. M. te Maastricht.

Nu het geheele beleid van Gouverneur Brantjes staat in het teeken van bezuiniging, hadden wij verwacht, dat men deze plaats onvervuld zou hebben gelaten. Het hof telt thans 5 leden, de voorzitter inbegrepen, van welke één op de bovenwindsche eilanden vertoeft. Met drie rechters is op de benedenwindsche eilanden het werk best te rooien, en één daarvan zou de voorzitter kunnen zijn, die anders toch nagenoeg niets te doen heeft. Alleen zou men bij appèllen een plaatsvervangend-lid moeten nemen, waartegen thans in het geheel geen bezwaar kan bestaan, nu zich weer een meester in de rechten als advocaat op Curaçao gevestigd heeft, die als zoodanig benoemd kan worden.

Majoor Van Roggen. †

Aan boord van het s.s. *Venezuela*, op reis naar het moederland, is 24 April l.l. op 47-jarigen leeftijd overleden de heer Van Roggen, die eerst als eerste luitenant en later als garnizoenscommandant geruimen tijd op Curaçao vertoefd heeft. Dit tragisch sterfgeval zal niet nalaten indruk te maken in de kolonie, waar majoor Van Roggen eene beteekenende plaats in het openbare leven innam.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur:

Het Comité voor de luisterrijke viering van de 25-jarige Regeering van H. M. de Koningin heeft een Gedenkschrift uitgegeven, dat voor de leden van „Oost en West" verkrijgbaar is tegen f 0.10, mits de aanvraag daartoe geschiedt door het Hoofdbestuur der Vereeniging.

INDISCH BRONBEEK.

Bijaldien de Vereeniging „Indisch Bronbeek" nog een aanzienlijk bedrag behoeft voor de totstandkoming dezer inrichting, worden de leden van „Oost en West" opgewekt het goede doel te willen blijven steunen door een bedrag daarvoor te willen afzonderen en dit toe te zenden aan den Secr.-Penningmeester der Vereeniging, Heulstraat 17, die de giften in dit blad zal verantwoorden en overmaken naar Indië. Als propaganda-middel zijn eenige werkjes over Indisch Bronbeek ad f 0.10 verkrijgbaar bij den Secretaris van het Informatie-bureau.

Van het Informatie-Bureau:

VOOR DEN INDISCHEN DIENST ZIJN BESTEMD:

Mr. A. Maassen, Lindelaan 16, p/a. Fam. Van der Ree te Zeist, als rechterlijk ambtenaar.

Mej. S. Bremer, onderwijzeres aan School 1 te Assen, als onderwijzeres 2de klasse bij het O. E. L. O.

Mutaties van 23 tot 30 April 1924.

Nieuwe Leden:

Bond van Surinamers te Amsterdam, Keizersgracht 654, f 5.—.

Mr. O. E. G. Graaf van Limburg Stirum, Bloemendaal, Arnoldslaan 5.

L. Th. van Heusden, oud-Indisch Ambtenaar, Den Haag, Edisonstraat 124, f 5.—.

Afschrijven:

C. van Roggen, Majoor-titulair, Amsterdam, Pretoriusplein 7huis (overleden).

Adresveranderingen:

Dr. J. Huender, van: Bloemendaal, Vijverweg I, naar: Santpoort (Station), Duinweg A. 21.

W. A. Stoltz, van: Arnhem, Zijp 13, naar: Soestdijk, gem. Soest (afd. Utrecht), f 2.50.

A. B. J. Prakken, van: Amsterdam, Sarphatipark, naar: Arnhem, Apeldoornsche weg 116, f 5.—.

J. van Bendegom, van: Amsterdam, Elisabeth Wolffstraat 10 II, naar: Nijmegen, Hazekampsche Weg 97, f 5.—.

Mr. M. C. Offerhaus, oud-Ind. Rechterlijk Ambtenaar, van: Dieren naar: Nijmegen, Coehoornstr. 91, f 5.—.

J. Kouwenaar, oud-Kapitein O.-I. L., Amsterdam, van: de Lairessestraat 72 naar: Vossiusstraat 14.

Handelsvereeniging voorheen Maintz en Co., Amsterdam, van: Westermarkt 2 naar: Postboxnummer 1..

J. C. van Schermbeek, van: Ginneken naar: Breda, Zandberglaan.

Mevr. Wed. C. E. Velden-Süverkropp, van: Den Haag, Columbusstraat 194, naar: Apeldoorn, Loosche Weg 1.., f 5.— (contributie '24 reeds voldaan).

B. J. Visscher, oud-Inspecteur Inl. Onderwijs, van: Den Haag, Goudsbloemlaan 81, naar: Zeist, Krullelaan .., f 5.— (contributie '24 reeds voldaan).

W. Bueno de Mesquita, oud-Kapitein O.-I. L., Den Haag, van: Weteringkade 99 naar: 2de Van Blankenburgstraat 114.

H. J. van Haeften, Controleur B.B., Den Haag, van: ..guerrestraat 80 naar: Bentinckstraat 152.

B. Th. W. van Hasselt, oud-Voorzitter Rekenkamer O.-I., van: Den Haag, Groot Hertoginnelaan 121, naar: Scheveningen, Neptunusstraat 152.

F. H. W. R. Logeman, oud-Resident, Den Haag, van: Schuytstraat 129, naar: Beeklaan 427.

G. J. Oudemans, oud-Resident, Den Haag, van: Jan van Nassaustraat 46 naar: Nassau-Odijckstraat 37.

A. T. H. M. van Wijk Werneke, Oud O.-I. Ambtenaar, Den Haag, van: Reinkenstraat 68 naar: 2de Schuytstraat 245.

W. J. Cohen Stuart, van: Nice, Avenue Durante 11 ter, naar: Scheveningen, Dirk Hoogenraadstraat 224.

Mevr. Wed. Couvée-Bentz van den Berg, van: Teteringen, Baronielaan 48, naar: Den Haag, Laan van Meerdervoort 347, f 5.—.

M. A. Bouman, Controleur B.B., van: Kroë naar: Den Haag, Hotel „Pomona", Molenstraat, f 5.—.

E. G. Th. Maier, oud-Resident, van: Djokdjakarta ter naar: Den Haag, 2de Schuijtstraat 129, f 5.—.

N. A. van Wijk, Adm. Ambt. B.B., naar: Amboina.

J. R. van Beusekom, Controleur B.B., van: Den Haag naar: Weltevreden, Dep. B.B.

C. Swarts, Onderwijzer, van: Den Haag, Frederik Hendriklaan 123, naar: Weltevreden, Dep. v. O. en E.

W. Versluijs, Houtvester, Den Haag, van: Hotel Promenade naar: Juliana v. Stolberglaan 58, p/a. J. H. v. Zweep.

Alphabetische opgave van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen over verschillende onderwerpen.

C. P. J. BLOK, gep. ass.-resident, laatstelijk van Soerakarta, de Riemerstraat 8, Den Haag. — Javaansch, Maleisch.

Mejuffr. A. M. EIGENHUIS, van Boetzelaerlaan 181, Den Haag. — Lessen L. O. in alle vakken en Wiskunde, lagere klassen H. B. S.

L. Ch. A. FONTEIJN, Frederik Hendriklaan 104, Den Haag. — Maleisch en Javaansch in geheelen omvang.

J. ISRAEL, oud-adjt., Translateur v. d. Javaansche taal, Soestdijk. — Javaansch. — Stelt zich ook in andere plaatsen beschikbaar.

A. H. JANSEN, Hamerstraat 25, Bussum. — Maleisch (grammatica, correspondentie, spreken); geeft les te Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.

Mr. E. RIJKE, oud Ind. recht. ambt., Witte Singel .., Leiden. — Ned. Ind. Wetb. — Adatrecht. — Staatsinstellingen van Ned. O. en W. Indië. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.

M. C. ROUVEROY VAN NIEWAAL, Adelheidstraat .., Den Haag. — Maleisch in den dagelijkschen omgang.

J. J. F. SCHREUEL, gepens. Ass.-Res., Vogelkersstraat .., Den Haag. — Maleische taal en letterkunde.

C. STEUERWALD, oud Ass. P.S., Van Beverningkstraat 112, Den Haag. — Lessen in Werktuigbouw en IJzerconstructie.

J. H. C. VERMEER, oud-officier, Antonie Duyckstraat 45, Den Haag. — Correspondentiebureau voor moderne en Maleische talen, lessen in Maleische omgangstaal en wiskunde.

P. D. VISSER, Frederik Hendriklaan 162, Den Haag. — Maleisch (grammatica, correspondentie, omgangstaal) en Wiskunde.

A. H. J. G. WALBEEHM, Witte Rozenstraat 54, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.

B. J. WEISSMAN, Weimarstraat 67, Den Haag. — Lessen in Schaak, Scat en Poker.

Leden, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

Vereeniging „OOST en WEST".

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 'S-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. De gedelegeerde dezer Commissie, de Heer J. C. HIETINK, Prins Mauritsplein 23, Den Haag, Tel. Sch. 752, neemt belangeloos de zorg op zich van in Nederland vertoevende kinderen en jongelieden uit Oost- en West-Indië, die hier te lande geen familie of kennissen hebben, die dit kunnen doen.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. H. 4519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag, Tel. Sch. 752. Dit „Tehuis" biedt aan studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië, wier ouders niet in Nederland vertoeven, tegen matigen prijs een tijdelijk verblijf aan, desgewenscht met hulp en voorlichting. Aanvragen te richten tot den Directeur, den Heer J. C. HIETINK of den administrateur, den Heer W. MEIJER.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Ned.-Ind. bedienden een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. DE MUNNIK, Telef. Scheveningen No. 248

LEESZAAL, Heulstraat 17. Bevat de actueele lectuur betreffende Oost- en West-Indië.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk). Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER. Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door FRED. OUDSCHANS DENTZ;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. DE GAAY FORTMAN. Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's.) Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (Opnieuw herzien). Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N.-Indië** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. XII. **Onze Koloniën.** Prijs **f 0.35** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.

No. 1. Nederlandsch-Indië en de handel.
„ 2. Indische toestanden gezien door een inlander.
„ 3. Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
„ 4. Sarikat-Islam.
„ 5. De Suikernijverheid in Nederlandsch-Indië.
„ 6. De afschaffing van de laatste heerendiensten op Java.
„ 7. Denkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
„ 8. De Europeesche vrouw in Indië.
„ 9. De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
„ 10. Over de Kolonie Suriname.

Serie II.

No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
„ 2. Het Javaansch tooneel.
„ 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
„ 4. De theecultuur op Java.
„ 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
„ 6. Een doode taal in Indië.
„ 7. De inlandsche dorpsgemeenschap op Java
„ 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië.
„ 9. De Javaan gelijk hij schijnt en is.
„ 10 Brandende Koloniale Vraagstukken

Serie III.

No. 1. Over Bali en zijne bewoners.
„ 2. Bevloeiing in Nederlandsch-Indië.
„ 3. Kindercriminaliteit in Nederlandsch-Indië.
„ 4. Indische Scholen onder de Oost-Indische Compagnie.
No. 5. Nederlanders in Indië.
„ 6/7. Het Nederlandsch-Indisch Vo[illegible]wezen
„ 8. Het leven van den Europeeschen militair in Ned. Oost-Indië
„ 9. De Slavernij in Oost-Indië.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het INFORMATIE-BUREAU, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.*

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Soemenep (Madoera).

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Het Secretariaat-Penningmeesterschap der Afdeeling 's-Gravenhage is gevestigd **Heulstraat 17** (zetel Hoofdbestuur).

95